

Příběh jihlavského rodu Risenfelderů

V jihlavském okresním archivu lze nalézt několik dokumentů, které umožňují rekonstruovat životní osudy mnoha příslušníků rodu Risenfelderů¹. Jde především o sbírku listin nazvanou „**Privilegien des Lucas Adalbert Risenfelder von Risenfeld**“². Jedná se o opis listin, které vznikly v polovině 17. století, v jazyce německém a ve dvou případech latinském. Patrně byly pořizeny podle písemné pozůstalosti, kterou uspořádal jihlavský archivář Johann Heinrich Marzy (též psáno Marzi či Marzý³). Ten je také autorem dvou rukopisů zabývajících se přímo historií rodu⁴. **Frantz Riesenfelder** (*1700) a jeho syn **Johann Risenfelder** (*1725), Marzyho současníci, jsou pak autory **dvou rodových kronik**, popisujících jejich životní osudy. Všechny tyto dokumenty obsahují poutavé zprávy jak ze života těchto vzdělaných a ambiciózních jihlavských měšťanů, tak ze života jejich příbuzných a mnohých dalších obyvatel Jihlavy a okolí.

Tato studie je pokusem o utřídění informací získaných z výše uvedených listin, rukopisů a kronik. Zveřejnění již dávno zapomenutých střípků ze života příslušníků rodu může být východiskem pro další badatele, zkoumajících pestrou historii našich předků. Sledujeme životní osudy od doložitelných zakladatelů rodu až k autorům obou kronik a jejich potomkům. Seznámíme se s životními osudy devíti generací a třemi sty lety jejich života, od poloviny století šestnáctého do poloviny století devatenáctého.

Orientovat se v textech tohoto druhu bývá složité. Nutně budeme hovořit o velkém počtu osob, často stejného

¹ Řekněme si na tomto místě ihned, že psaní jména Risenfelderů má mnoho variant a ty se také vyskytují v tomto článku. Především ve starých rukopisech, ať již se vztahujících k **Lucasovi Risenfelderovi** nebo **Johannovi Risenfelderovi**, se v první slabice za - i - neobjevuje -e- (Riesenfelder), ale je většinou psáno Risenfelder. **Johannův** otec **Frantz** naopak důsledně píše Rießenfelder (s ostrým ß a často rozděleně Rießen felder) a také všechny moderní texty hovoří o Riesenfelderech. Na konci jména pak zpravidla je koncovka - er, ale objevuje se i forma Risenfeld nebo Risenfeldt. V matričních zápisech nacházíme střídavě všechny varianty psaní. Při psaní křestních jmen dodržujeme latinskou podobu jména doloženou matrikami, později německou podobu doloženou kronikami. České tvary nacházíme v matrikách v 19. století v Polné.

² Soupis rukopisů Státního okresního archivu v Jihlavě, František Hoffmann, Jihlava 2001, č. 150 - str. 143 a 159 - str. 149.

³ Johann Heinrich Marzy (*15. 8. 1722 † 4. 1. 1801) - učitel, mědirytec, archivář, kronikář a historik. Jako úředník jihlavského magistrátu uspořádal městský archiv. Oženil se s Johannou Elisabeth Risenfelderin (dcerou Johana Antona Risenfeldera *1676) dne 24. 4. 1752.

⁴ Johann Heinrich Marzy - Anmerkungen zur Geschichte des Geschlechtes der Riesenfelder von Risenfeld 1540 -1686 - sign. 24/18 (Sameš), 160 (Hoffmann str. 149) a Johann Heinrich Marzy - Familie nobiles Iglaviae - str. 65r-68v, sign. VII 41 (Wurzinger), 55 (Sameš) 151 (Hoffmann str. 144)

křestního jména a tak by se mohlo přihodit, že se v záplavě jmen vytratí příběh jejich života i náčrt doby a událostí kolem nich. Text je proto rozdělen do dvou částí.

První část se týká hlavní linie rodu (což je samozřejmě subjektivní rozdělení autora, dané jeho zájmem o vlastní předky a jejich genealogii). Každá kapitola této části je věnována v chronologickém řazení jednomu mužskému příslušníkovi dané generace a popsán příběh života jeho rodiny.

Ve druhé části jsou opět chronologicky podle generací naznačeny osudy sourozenců osob z části první, od nichž se odvíjí historie linií vedlejších. Výjimečně se zmíníme o osudu jejich dětí, ale další pokračování vývoje těchto linií již překračuje možnosti autora i tohoto článku.

1. část

Johann (1) Risenfelder (1. generace)

Příběh jihlavských Risenfelderů nezačíná v Jihlavě, ale v severočeském Mostu. Zde v první polovině 16. století žili **Johann (1)**⁵ a **Clara Risenfelderovi**. Nevíme o nich nic jiného, než že byli manželé a že měli patrně nejméně dva syny - **Johanna (2)** a **Jörga**.

Johann (2) Risenfelder (2. generace)

Existenci **Johanna (2)** i jeho rodičů dokládá první listina ze sbírky privilegií, která byla vystavena dne 2. prosince 1540⁶, ve které purkmistr a rada města Mostu vydávají osvědčení čili list zachovací pro **Johanna (2) Risenfeldera**. Vyplývá z něj, že je křesťanské víry, řádně z lože manželského zrozen a jeho rodiče ve městě dlouho pobývají. Protože **Johann (2)** se rozhodl nalézt živobytí jinde, žádají se všichni, aby mu byli nápomocni.

⁵ Pro lepší orientaci u opakujících se jmen v jednotlivých generacích je rozlišujeme pořadovým číslem

⁶ Listina A - Wir Burgermeister und Rath der ...

Můžeme odhadovat, že tento **Johann (2) Risenfelder** se narodil někdy kolem roku 1520 a jeho rodiče pak někdy kolem roku 1490 až 1500. **Johann (2)** se rozhodl odejít z domova v roce 1540. Lze s velkou pravděpodobností předpokládat, že neopustil domov dříve než mu bylo dvacet let.

Následující den po vydání zachovacího listu (podle Marzyho), tedy ve čtvrtek 3. prosince 1540 odchází **Johann (2)** z Mostu. Přichází do Jihlavy a tady kupuje v roce 1541, jak zaznamenal Marzy, „Hostinec u divého muže“ (Gasthaus zum Wildemann) od Johanna Freislebena. Rok koupě potvrzuje i zápis v rejstříku osob přijatých mezi jihlavské měšťany⁷, podle kterého se **Johann (2)**, v rejstříku uvedený jako **Hans**, stal měšťanem roku 1541 a to bez vlastnictví nemovitosti nebylo možné.

Tento dům č. 44 se nacházel, resp. doposud nachází, na západní (opačné straně náměstí než je radnice) straně Masarykova náměstí (č. p. 1189). Jak dlouho rod **Risenfelderů** hostinec vlastnil nevíme, ale patrně již **Johannův** syn **Nicodem** a jistě vnuk **Lucas** hostinskou živnost neprovozovali. Hostinec nesl tento název až do roku 1825, kdy dostal jméno „ U tří knížat“ a nyní je zde „Restaurace Tři knížata“.

Stejného roku jako **Johann (2)** byl mezi měšťany zapsán též **Jörg (Jiří) Risenfelder**, pravděpodobně jeho bratr a je tedy pravděpodobné, že oba bratři (ovšem také třeba bratranci) odešli z Mostu do Jihlavy současně. Zachovací list pro **Jörga** však asi neexistuje. Také jinou informaci, kromě zápisu o udělení městského práva, o něm zatím nemáme.

Nevíme přesně kdy, ale nejpozději v roce 1547 či 1548 v Jihlavě uzavřel **Johann (2)** sňatek se **Sofií Wolfin**, dcerou **Ondřeje Wolfa**. **Johann (2)** se **Sofií** měli nejméně dva syny **Nicodema** a **Andrese (1)**.

Johann (2) zemřel 28. července 1584, tedy ve věku asi 64 let, je-li náš odhad jeho narození správný. Kdyby se narodil o 10 let dříve, bylo by mu při úmrtí 74 let. Ani tento věk by nemusel být chybný, ale zdá se již méně

⁷ Verzeichniss alle jener Männer, welchen das Bürgerrecht der Stadt Iglau erheilt wurde, Leopold Ratzler, 1870

pravděpodobný. Skutečné datum narození se bude asi pohybovat mezi těmito krajními hodnotami. Jeho hrobka, ve které je pochován s manželkou **Sofií**, se údajně nacházela ve farním kostele u sv. Jakuba vlevo u vchodu do velké brány.

Co se odehrálo za dobu **Johannova (2)** života? V době jeho dětství se roku 1526 uskutečnila bitva u Moháče, v níž armáda Ludvíka Jagellonského byla po necelých dvou hodinách poražena tureckou armádou sultána Sulejmana I. Král Ludvík zde při útěku zahynul, aniž po sobě zanechal dědice trůnu. Králem byl téhož roku zvolen Ferdinand I. Habsburský. Jeho korunovace svatováclavskou korunou se uskutečnila v únoru roku 1527 a v dubnu byl na zemském sněmu v Brně přijat za markraběte moravského. Ferdinand se svou manželkou Annou Jagellonskou, při cestě na pražskou korunovaci, strávil v lednu 1527 v Jihlavě dva dny.

Roku 1541, kdy se **Johann (2)** usazuje v Jihlavě, vypukl na Malé Straně v Praze požár, který zničil mnoho domů a především shořely Zemské desky, tedy evidence o šlechtickém majetku v Čechách. V lednu roku 1547 vydal Ferdinand I. mandát (bez souhlasu sněmu) povolávající zemskou hotovost „do pole“ proti vpádu saského kurfiřta Johanna Fridricha do Lužice. V únoru téhož roku se v Praze sešel sjezd opoziční stavovské obce, zejména nižší šlechty v čele s bratrskou šlechtou, který protestoval proti královu mandátu. Tímto prohlášením vznikl stavovský spolek (za účasti měst) namířený proti Ferdinandovi. V čele odboje stála Praha a Jihlava se do něj též zapojila. Ferdinand I. ji po své výhře v roce 1549 potrestal zdaněním piva – tzv. pivním grošem. Jihlavští se z něj vykoupili až v roce 1575.

Zhruba čtyřicet šest let **Johannova (2)** produktivního života spadá do let 1541 až 1584. Žil v období šestnáctého století, v Jihlavě nazývaného jako „velké století“, kdy město dosáhlo svého největšího rozkvětu a bohatství. Jihlava byla tehdy centrem rozvinuté řemeslné výroby. Byla největším a mezinárodně proslulým střediskem soukenictví ve střední Evropě. V té době městská rada postupně skupovala statky a vsi v okolí Jihlavy a vybudovala rozsáhlé městské panství. V době příchodu **Johanna (2)** do Jihlavy to již bylo město, ve

kterém se obyvatelstvo v masovém počtu přiklonilo k luteránské reformaci církve. Jihlavu zasáhly v té době však i mnohé tragedie, především v letech 1541, 1571 a 1574 zde byl mor. V roce 1561 bylo v Jihlavě otevřeno latinské protestantské gymnázium, které bylo první na Moravě a mělo vysokou úroveň. Zajímavé je také založení bratrstva mistrů pěvců v roce 1571. Svědčí to i o bohatém kulturním životě v Jihlavě.

Tento úsek života **Johanna (2)** spadal do období, které je nyní nazýváno „malé klimatické optimum“, které trvalo od roku 1466 do roku 1618, tedy 152 let. Bylo to období výrazně teplejší než před a po těchto datech. V tomto období nastal rozkvet vinařství a chmelařství, v Čechách se pěstovaly melouny a šafrán. To neznámá, že v této době nebyly také chladné zimy a či některé chladnější roky. Ale např. zima let 1540/1541, tedy období kdy bratři **Risenfelderové** přesídlili z Mostu do Jihlavy, byla velmi mírná, takže nás nepřekvapí, že k přestěhování z dalekého Mostu se odhodlali v prosinci. Chladnější roky v dalším období byly po roce 1549 vystřídány vysokým zastoupením teplotně nadnormálních roků a teplých zim, s výjimkou zimy 1556/1557. Bylo to tedy období relativně velmi příznivé pro život⁸.

Nicodemus Risenfelder (3. generace)

Patrně první syn **Johanna (2)** a **Sofie**, který dostal jméno **Nicodemus** se narodil v Jihlavě roku 1548⁹, když jeho otci bylo asi 28 let. O jeho osudech v mládí nemáme žádné zprávy. Až v neděli po Novém roce 1573, tedy 4. ledna 1573, ve věku 25 let, se oženil s **Annou Kramerin**, vdovou po Ondřejovi Schützenovi. A v dalším roce dne 18. října 1574 se jim narodil syn **Luca**. Informace k roku 1578 říká, že **Nicodem** byl zapsán mezi jihlavské střelce. O narození jiných dětí z tohoto manželství nemáme zprávy. Syn **Luca** zemřel ve svých devíti letech dne 9. října 1583. Zemřela též jeho manželka **Anna**, nevíme přesně kdy, protože matriky zemřelých v Jihlavě jsou k dispozici až od roku 1626, ale stalo se tak nejpozději v roce 1601.

⁸ Velká kniha o klimatu zemí koruny české, Jiří Svoboda, Zdeněk Vašků, Václav Cílek, Regia 2003

⁹ dle Marzyho

Nicodem se podruhé, ve věku 54 let, oženil dne 25. listopadu 1602 s teprve 18letou **Susannou Hadmerin**¹⁰ (narodila se roku 1584), dcerou primátora Matyase Hadmera z Greiffenbergu. Sňatek je již doložen matričním zápisem. Mezi svědky byl **Andreas Risenfelder** a Hans Zofinger, Jacob Fossel a H. Schmilauer. **Nicodem** patřil v té době mezi bohaté jihlavské měšťany – sladovníky, jak dosvědčuje zápis o této skutečnosti v matrice při sňatku jeho syna **Lucase**.

Od roku 1603 do roku 1621 se narodilo **Nicodemovi** a **Zuzaně** devět dětí. **Elisabeth (1)** se narodila jako první dne 12. listopadu 1603. Druhý byl **Luca**, narozen v roce 1605. **Elisabeth (1)** někdy v této době umírá, protože dne 11. května 1607 se rodí dcera stejného jména **Elisabeth (2)**. A pak přichází na svět dne 14. května 1609 **Martha**, 8. dubna 1611 **Paul**, 26. září 1614 **Rosina**, 14. listopadu 1615 **Daniel**, 18. února 1619 **Anna** a dne 5. května 1621 **Judith**. Tuto **Judith** Marzy nezmiňuje a je možné, že zemřela již po porodu. Při jejím narození bylo otci již 73 let a mamince 37 let.

Období produktivního života **Nicodema** lze ohraničit roky 1568 a jeho smrtí roku 1624. Prvních skoro dvacet let se překrývalo s životem jeho otce. Takto dlouhý souběh aktivního života otce i syna jistě přispěl, byť je to naše spekulace, k upevnění postavení **Risenfelderů** v Jihlavě. Bylo to období, jak již bylo řečeno, velmi příznivé. Jihlava byla v té době po Olomouci druhým největším moravským městem s více než 700 domy¹¹.

čtvrť		domů	
1	severovýchod	109	z toho 14 Krecl (uprostřed náměstí)
2	jihovýchod	131	
3	jihozápad	162	
4	severozápad	160	
Město	celkem	562	
Panenské předměstí	západ	55	před Branou Matky Boží
Špitálské předměstí	sever	51	před Špitálskou branou
Brtnické předměstí	jih	55	před Brtnickou branou
Předměstí	celkem	161	
Úhrnem		723	

¹⁰ Za zaznamenání stojí jazykový jev – ženská jména v jihlavské němčině se přechylují koncovkou – in, která se přidává tak jako v češtině – ová, k mužskému tvaru jména. Takže otec Susanny se jmenoval Hadmer, ona Hadmerin.

¹¹ Jihlava, str. 267

V tomto období došlo ke změně panovníka. Nejstarší Ferdinandův syn Maxmilián byl na zemském sněmu v Brně roku 1563 přijat za markraběte moravského. Jihlavu navštívil v roce 1571 a 1575. Rok na to však na říšském sněmu v Řezně 12. října 1576 zemřel. Jeho syn Rudolf byl za markraběte moravského přijat na zemském sněmu v Olomouci roku 1577. Potvrdil svobody, práva a privilegia Moravského markrabství a přijal hold moravských stavů.

Roku 1579 český sněm přijal a tiskem dal vydat spis „Práva městská Království českého“, který sestavil Pavel z Koldína, univerzitní profesor a kancléř Starého Města pražského. V roce 1610 se stala jeho kodifikace závazná pro všechna města v Čechách a od roku 1697 i na Moravě. V platnosti zůstala do roku 1811. Roku 1583 císař Rudolf II. přenesl své sídlo z Vídně natrvalo do Prahy (žil zde již od roku 1579). Dne 7. ledna 1584 byl v Čechách zaveden gregoriánský kalendář. Ten byl vyhlášen papežem Řehořem XIII. již v roce 1582 a odstraňoval disproporci mezi slunečním a kalendářním rokem, která za dobu užívání dosavadního juliánského kalendáře dosáhla 10 dní. Na Moravě byl zaveden až od 4. října 1584. Nekatolíci a zřejmě tedy i Jihlava se však novému kalendáři úporně bránili a přijali ho až s vítězstvím protireformace. V březnu roku 1599 papež jmenoval kardinálem Františka z Ditrichsteina, který byl v květnu téhož roku kapitulou zvolen biskupem olomouckým a dalších 37 let výrazným způsobem ovlivňoval politický život na Moravě i v celé říši. V březnu 1585 se v Jihlavě konal zemský sněm moravských stavů, ale bez účasti Rudolfa.

Roku 1608 převzal na Moravě od Rudolfa II. vládu jeho bratr Matyáš. Poslední roky **Nicodemova** života byly poznamenány velkými změnami ve společnosti. Politická situace byla v té době značně napjatá. Krize vyvrcholila v květnu roku 1618 vyhozením místodržících Jaroslava Bořity z Martinic a Viléma Slavata z Chlumu a Košumberku a sekretáře České dvorské kanceláře Filipa Fabricia z oken hradních kanceláří. Na to reagovali v Jihlavě posílením hlídek u městských bran a zazděním Špitálské i Brtnické brány. Na stranu povstání se Jihlava postavila v dubnu 1619. Byla vyhlášena Konfederace a Fridrich Falcký se stal českým králem.

Bitva na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 však přenesla vítězství a iniciativu na stranu sesazeného krále Ferdinanda II. Jihlava otevřela své brány císařskému vojsku již dne 12. prosince 1620. Kardinál František z Ditrichsteina byl jmenován v lednu 1621 zemským gubernátorem a plnomocným nejvyšším císařským komisařem. Stal se faktickým vládcem Moravy a zahájil nekompromisně její rekatolizaci. Roku 1623 byl císařem v Jihlavě ustaven císařský rychtář, který získal vůdčí postavení ve městě. Prvním rychtářem byl Johann Rudolf Heller z Bukové.

Tyto události nejspíš více či méně ovlivňovaly život v rodině **Nicodema** a **Susanny**. Do jejich života však nemilosrdně zasáhla morová epidemie, v Jihlavě dost častá událost¹². Po morové nákaze z roku 1624 zůstal z celé rodiny naživu pouze **Lucas**. Všech šest (nebo sedm, pokud mezi nimi byla i **Judith**) jeho dalších sourozenců zemřelo¹³. Dne 29. srpna 1624 zemřela též jeho matka **Susanna** ve věku 40 let a patnáct dní poté dne 13. září 1624 i jeho šestasedmdesátiletý otec **Nicodem**.

Rok 1619 také přinesl zásadní změnu klimatu na našem území. Po teplém období „malého klimatického optima“, nastalo chladné období „malé doby ledové“, která trvala až do roku 1897, tedy 278 let. Velká zima byla již v roce 1620/1621, začala 27. listopadu 1620 a skončila až 11. dubna 1621¹⁴.

Lucas Adalbert Risenfelder (4. generace)

Devatenáctiletý **Lucas Risenfelder (Lukáš)** byl jediný z celé rodiny, který přežil morovou epidemii v Jihlavě v roce 1624 a je obdivuhodné jak se, i za těchto nepříznivých podmínek, vypracoval mezi nejúspěšnější a nej přednější obyvatele Jihlavy té doby.

Narodil se v neděli na sv. Pavla, tj. 13. března 1605, mezi druhou a třetí hodinou odpoledne, kmotry byli pan Zlabinger (Michl Zlansinger dle matriky), Dietrich Heuser a Kundl Weinschenkin (Kunigund Stridlin dle

¹² Jihlava, NLN 2009, str. 272

¹³ Dörferbuch der Iglauer Sprachinsel, dr. Anton Altrichter, Rothenberg 1976, str. 108 - 109

¹⁴ Velká kniha o klimatu str. 329

matriky). Své dětství jistě prožil v Jihlavě, ale již v roce 1617, tedy v jeho dvanácti letech, jej rodiče poslali studovat do Čech. Všechny další listiny z výše zmíněných privilegií, se vztahují k jeho životu. První je latinsky psaná listina¹⁵, kterou sestavil a podepsal dne 4. srpna 1623 Johann Eberhard¹⁶, správce (corector) městské školy v Jihlavě. V listině hovoří o tom, že se **Lucas**, se souhlasem svých rodičů, rozhodl pokračovat ve studiích v cizích krajích. Potvrzuje jeho původ, dobré mravy a vzdělání a doporučuje jej všem učitelům k přijetí. Podle Marzyho se jej rodiče snažili uchránit před rekatolizací, která v Jihlavě již v této době, pod vedením kardinála Ditrichsteina probíhala.

Lucas se jako osmnáctiletý v srpnu 1623 vydal na studia do Šoproně (Ödenburgu) v Uhrách. Město, které vzniklo již v době antického Říma, se nachází na hranici s Rakouskem. Vyplývá to z dalšího latinského dokumentu¹⁷, který byl vystaven 15. května roku 1624 a podepsán Pavlem Schubertem, pastorem církve v Šoproni. List je adresován měšťanu a radnímu v Jihlavě **Pavlovi Hadmerovi**. Ten zřejmě po necelém roce napsal do Šoproně, aby se **Lucas** vrátil domů, protože jeho otec byl, jak v listě stojí, ochromen stářím. Můžeme se s velkou pravděpodobností domnívat, že **Pavel Hadmer** byl bratrem **Lucasovy** matky **Susanny** rozené **Hadmerin**. V listu je hodnocen **Lucas** jako vynikající student, který se vyznačoval výjimečnou píli a vítězil v soutěži s ostatními spolužáky. Získal si přízeň mnohých. Mohl by ještě dlouho dostávat tělesný pokrm od magistrátu a dušení potravu od svých učitelů, kdyby nebyl odvolán domů. Pastor vyjadřuje důvěru v to, že bude moci **Lucas** vyznávat svou rodnou (luteránskou) víru. Morová epidemie vrcholila v Jihlavě v srpnu a září roku 1624. Nevíme, kdy se vydal **Lucas** na zpáteční cestu domů, ale není vyloučeno, že pozdější příchod do Jihlavy mu zachránil život, protože v infekčním prostředí nepobyl dlouho nebo snad dorazil domů až po odeznění moru.

¹⁵ Listina B - Salutem et prosperi - tatem benevololo lectori...

¹⁶ Byl údajně posledním rektorem protestantského latinského gymnázia v Jihlavě (v dopise se však podepisuje jako corektor a uvádí, že rektor není přítomen), než byl roku 1623, tedy stejného roku kdy podepsal listinu pro **Lucase** ze školy vyhnán. Latinské protestantské gymnázium bylo otevřeno roku 1561. Původně katolická Jihlava se stala protestantskou - luteránskou po 2letém působení kazatele Pavla Sperma již v letech 1522 - 1523.

¹⁷ Listina C - Dem Ehren Wösten Ehrensamben und Wohlweyßen Herrn Paul Hadmer, Burger und Raths Verwandter in Iglau

Lucasova víra však uchráněna nebyla. Rok na to, již jako úplný sirotek a bez sourozenců, dvacetiletý **Lucas Risenfelder** 18. října 1625 přestoupil ke katolické víře, jak uvádí první odstavec další listiny¹⁸. Následně pak v roce 1627 od kardinála Ditrichsteina přijal svátost biřmování a jméno **Adalbert (Vojtěch)**. Při biřmování byl přítomen správce jihlavské farnosti premonstrát ze Strahova Augustin Kotzauer.

Tuto listinu (D), kromě prvního odstavce informujícího o přestoupení **Lucase** ke katolické víře, však vystavil Johann Hartvík z Nostic. Vyplývá z ní, že **Lucas** v letech 1627 až 1630 byl sekretářem u německého místokancléře svobodného pána Oty z Nostic¹⁹. Výstavce listiny Johann Hartvík²⁰, který zdědil po Otovi majetek, oceňuje **Lucasovy** vlastnosti, jeho diskrétnost, to že dva a půl roku až do Otovy smrti mu dobře sloužil. A propouští ho touto listinou datovanou ve Vídni dne 24. ledna 1631 ze služby a doporučuje jej čtenářům listu. **Lucas** nastoupil do této služby v roce 1628 (bylo mu 23 let) a odchází z ní ve věku 26 let.

Rok 1627 byl též rokem přijetí tzv. Obnoveného zřízení zemského, jehož vznik ovlivňoval jak kardinál z Ditrichsteina, tak **Lucasův** šéf Ota z Nostic. V témže roce, dne 27. listopadu 1627, dal císař Ferdinand II. v Praze korunovat na českou královnu svou manželku Eleonoru a svého syna Ferdinanda III. na českého krále.

¹⁸ Listina D - Anno 1625 dem 18 Octobr am Festtag des heyligen Luca ...

¹⁹ Ota z Nostic, byl synem Jeronyma z Nostic, zemského hejtmána ve Zhořelci († 1574). Ota se stal se roku 1606 radou nad apelacemi, roku 1610 byl povýšen na německého místokancléře a pak se stal říšským dvorským radou. Dne 3. července 1623 byl povýšen do panského stavu starožitných rodů, dne 3. října 1623 stal se palatinem a dne 24. října 1623 byl povýšen do stavu říšských svobodných pánů. Obohatil se skupováním konfiskovaných statků po Bílé Hoře. Roku 1622 koupil Sokolov (Falknov), roku 1624 některé vesnice patřící Loktu, roku 1627 Jindřichovice (Heinrichsgrün), roku 1628 Řehlovice, roku 1629 Hliňany (asi Lienau) a též domy na Malé Straně, později přestavěné na nynější palác Nostický. Měl velký vliv na sestavení Obnoveného zřízení zemského roku 1627. Zemřel ve Vídni v prosinci roku 1630. Posledním pořízením datovaným ve Vídni dne 16. dubna 1630 ustavil dědicem svého jmění a panského stavu Johanna Hartvíka, syna své sestry Žofie, která byla druhou manželkou Johanna z Nostic z linie Rotenburské († 1619) (<http://leccos.com/index.php/clanky/nosticove>)

²⁰ Johann Hartvík z Nostic (* 1610) se přistěhoval z Lužice do Čech, aby se ujal dědictví po strýci Otovi. Byl povýšen dne 29. ledna 1631 do panského stavu starožitných rodů v království Českém. V letech 1638 - 1642 byl radou dvorského a komorního soudu, roku 1644 byl jmenován prezidentem nad apelacemi, dne 6. srpna 1646 byl povýšen do hraběcího stavu království Českého a dne 9. května 1651 obdržel říšské hrabství. Dne 16. května 1651 byl jmenován nejvyšším komorníkem a dne 5. února 1652 se stal nejvyšším kancléřem. V úřadě nejvyššího kancléře zůstal až do smrti. Kromě toho byl c. k. tajným radou, komorníkem a rytířem zlatého rouna. Zdědil po svém strýci výše uvedené statky a pražský dům, který roku 1660 velikým nákladem přestavěl. Skoupil další statky, jako roku 1651 Grabštejn, roku 1652 Pakoměřice a Líbeznice, roku 1654 Bašt, roku 1662 Trmice, roku 1666 Kraslicí, roku 1667 Žďár, též Žernoseky a zdědil Měšice. Od arcibiskupa mohučského obdržel roku 1673 část hrabství Rhienek a tím nabyt i práva sedat na hrabské lavičce kolegia franckého kraje, do něhož byl roku 1674 uveden. Ženatý byl nejdříve s M. Kateřinou hraběnkou ze Žďáru a po druhé s M. Eleonorou Popelovnou z Lobkovic ovdovělou Berkovou († 22. srpna 1681).

Podle Marzyho se dne 21. května 1631 rozhodl **Lucas** uzavřít sňatek a 15. července 1631 téhož roku se v 9 hodin ráno ve farním kostele tak stalo. Jeho manželkou se stává **Elisabeth Skalko** (nebo **Schalko**) ze **Sitzenhofu**, dcera člena rady (senatoris) **Johanna Skalko (Schalko)** ze **Sitzenhofu**. Svědky ženicha byli Johann Freisleben, císařský služebník a **Andreas (2) Risenfelder**, jak uvidíme dále, nejspíše bratranec **Lucase**, syn otcova bratra **Andrease (1)**, asi jediný jeho žijící příbuzný. Svědky nevěsty byli Johann Skalko (asi bratr nevěsty) a Martin Ranitzer.

Sitzenhof (také Maierhof) byl dvůr ve vsi Pístov (Pistau), která je poblíž Jihlavy a patřila k jejímu městskému panství. Dvůr vlastnil **Johann Skalko (Schalko)**. Tento dvůr přinesla zřejmě **Elisabetha** do manželství s **Lucasem** nebo jej po smrti tchána **Lucas** zdědil.

Lucas měl se svou první manželkou **Elisabethou** (manželství trvalo 12 let) asi sedm dětí. Z historie Risenfelderů nás zajímá příběh linie pokračující z nejstaršího syna z prvního manželství **Johanna Heinricha**, který se narodil 7. listopadu 1632. Druhý syn **Ludovicus Augustinus** se narodil po dvou letech roku 1634. Další syn **Frantz** se narodil 6. října 1637, ale zemřel 12. listopadu téhož roku, jak je doloženo matrikou. O dalším synovi jménem **Johann Georg** se zmiňuje Marzy, ale záznam o jeho narození se v matrice nepodařilo dohledat (ale patrně se narodil koncem roku 1638 nebo počátkem roku 1639). Narození dalšího syna pojmenovaného **Henric Otto** je doloženo matričním zápisem ze dne 25. března 1641. Jeho kmotrem byl hejtman jihlavského kraje Jindřich Halbich (districti Iglaviensis Capitaneus Henricus ab Halbich). **Franciscus** (pojmenovaný po svém starším a zemřelém bratrovi **Frantzovi**) se narodil roku 1642. Jediná dcera **Martha** se narodila dne 22. ledna 1645. Dospělosti se dožili pouze synové **Johann Heinrich**, **Ludovicus Augustinus** a **Franciscus**.

Lucasovo další působení je zřejmé z listiny označené jako 1. privilegium²¹, kterou ve Vídni dne 26. října 1634

²¹ Listina E - 1. Privilegium - Wir Wilhelm Graff Slawata

uděluje Vilém Slavata z Chlumu a Košumberku²², z titulu své funkce palatina, **Lucasovi Risenfelderovi** erb a predikát **von Risenfeld**. V listině Slavata oceňuje rozum, šikovnost, mravní kvality **Lucase** a výslovně hovoří o tom, že **Lucas** prokázal tyto vlastnosti u něj osobně. Erb a predikát mu uděluje jako vyznamenání za jeho zásluhy. Z listiny lze snad dovodit, že **Lucas** sloužil asi i v některém z úřadů zastávaných Vilémem Slavatou. Kdy to bylo, není jasné, ale nejspíše to mohlo být v období 1626 - 1627 před nástupem k Otovi z Nostic, popř. také krátce po odchodu ze služby od Nosticů v roce 1631, před uzavřením sňatku a návratu do Jihlavy.

Oba pisatelé předešlých listin, tedy Johann Hartvík z Nostic a Vilém Slavata z Chlumu a Košumberku měli významný vliv na život **Lucase** i v dalším období. Oba zastávali důležitou funkci nejvyššího kancléře českého království, Vilém Slavata od roku 1628 do své smrti roku 1652, tedy 24 let a Johann Hartvík ihned po něm od roku 1652 do své smrti 1681, celkem 29 let. Zcela jistě na svého bývalého služebníka nezapomněli. Jejich podpisy z titulu nejvyššího kancléře nacházíme i na dalších listinách.

Dne 29. května 1634, čtyři dny po narození druhého syna **Ludovica Augustina**, se stává **Lucas** poprvé radním v Jihlavě, jak píše Marzy²³. Bylo mu 29 let. Lze to též odvodit z dále uvedené listiny (H) z ledna roku 1652, ve které se uvádí, že je již 17 let radním a z listiny (I) ze srpna 1653, kde se uvádí, že je již 19 let radním.

Roku 1641, ve věku 36 let, se stává primátorem. Následujícího roku, osm let po povýšení mezi erbovní měšťany, byl **Lucas** císařem Ferdinandem III. listinou, označenou jako 2. privilegium²⁴, vystavenou dne 12. října

²² Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka (1. 12. 1572 - 19. 1. 1652) v roce 1597 přestoupil od jednoty bratrské ke katolictví, poté byl představitelem útočného křídla katolické strany. Spojenec Rudolfa II., od roku 1600 císařský komoří a dvorský maršálek, od roku 1604 purkrabí karlštejnský. Odpůrce Majestátu Rudolfa II. V letech 1609 a 1611 dvorský sudí, od roku 1612 prezident komory, roku 1615 nejvyšší sudí zemský. Podporoval zvolení Ferdinanda II. českým králem, v období 1617-19 královský místodržící v Čechách. Dne 23. května 1618 se stal obětí třetí pražské defenestrace. V letech 1619-21 žil v Pasově. Ferdinanda II. podněcoval k tvrdému postupu proti českým stavům (konfiskace, absolutismus), později byl odpůrcem poněmčování země a cizí šlechty, která se obohatila na konfiskacích. Od roku 1621 říšský hrabě, roku 1622 tajný rada, v roce 1627 nejvyšší číšník. V období 1623-28 nejvyšší komorník Českého království, od roku 1628 nejvyšší kancléř. V roce 1629 získal všechny výsady rožmberského a hradeckého rodu (vladařství, první místo na sněmu po knížatech), roku 1630 palatin a roku 1643 obdržel Řád zlatého rouna. Je autorem rozsáhlých Pamětí.

²³ Marzy

²⁴ Listina F - 2. Privilegium Wür Ferdinand der dritte von Gottes

1642, obdarován novým erbem a povýšen do vladyckého stavu s predikátem **von Risenfeld**.

Toto povýšení se odehrálo krátce před počátkem období, které bylo pro Jihlavu a její obyvatele nesmírně složité. Přímo se jich dotkly události 30leté války. Již v červnu roku 1642 obsadil švédský vrchní velitel armády Torstensson Olomouc a v roce 1643 ovládl celou severní Moravu. V březnu 1645 zvítězil v bitvě u Jankova poblíž Votic a ovládl i jižní Moravu (kromě Brna) a velkou část Dolních Rakous. Odpoledne 11. března 1645 se vojsko švédského generála Witenbergra objevilo před Jihlavou. Ráno dne 13. března 1645 mělo proběhnout jednání zástupců radních se Švédy, ale kdosi nechal otevřenou Špitálskou bránu a vojáci bez boje obsadili město. Proč k tomu došlo s nikdy přesně nevyšetřilo. Město zaplatilo výpalné ve výši 30 000 tolarů a 30 000 loktů sukna. Velitelem města byl ustaven plukovník Samuel Österling, byla zde ponechána posádka a začala okupace města. Z Jihlavy se měla stát pevnost a Švédové začali město opevňovat. Nechali pobořit předměstí a pokácet stromy kolem města a budovali opevnění s deseti bastiony.

V dubnu 1646 nechal Österling popravit několik měšťanů, protože se snažili domluvit s císařskými oddíly na vydání města. Městská rada s **Lucasem** jako primátorem žádala velitele města v září 1646 o zmírnění kontribucí a zmenšení robotních povinností občanů města na opevňovacích pracích. Bez úspěchu.

Pro **Lucase** bylo toto období tragické i osobně, protože 2. září 1646 zemřela ve věku 32 let a 28 týdnů jeho manželka **Elisabeth** roz. **Skalko ze Sitzenhofu**. Současně zemřely i jejich tři děti. Matriční zápis ke dni 3. září uvádí pohřeb jednoho dítěte primátora a ke dni 4. září pohřeb **Elisabethy** (Hausfrau dle matriky) a dvou dětí, jejich jména však nejsou uvedena. Marzy říká, že zemřely tři děti: **Frantz, Johann Georg** a **Martha**. **Frantz** ale zemřel již v roce 1637, jak správné Marzy uvádí sedm týdnů po narození a to je doloženo matrikou a i časový údaj je správný. **Martha** měla žít 1 rok a 9 měsíců a tento údaj souhlasí s matrikou; dne 22. ledna 1645 se narodila a zemřela výše uvedeného dne, tedy přesně za 1 rok a 9 měsíců. **Johan Georg** - měl žít podle Marzyho 7 let a 9 měsíců. Pokud zemřel stejný den jako

Martha narodil se v lednu 1639. Tento zápis o narození v matrice nebyl nalezen, ale zřejmě bude tím druhým mrtvým dítětem. Třetím bude zřejmě matrikou doložený syn **Henricus Otto**, který se narodil roku 1641 a dál o něm nikde není ani zmínky. Marzy jeho jméno nezná, ale je pravděpodobné, že bude tím třetím zemřelým potomkem. Byli pohřbeni společně před oltářem sv. Uršuly ve farním kostele u sv. Jakuba.

Lucas zůstal sám se třemi syny. Nejstarší **Johann Heinrich** měl 14 let, prostřední **Ludovicus Augustinus** 12 let a nejmladší **Franciscus** čtyři roky.

Na konci roku 1646 se rozhodl císařský dvůr dobýt Jihlavu zpět a počátkem následujícího roku v lednu a únoru se u města objevili císařští vojáci. Podle sčítání, které nařídil Österling, žilo na jaře roku 1647 v Jihlavě pouze 218 měšťanských rodin, 131 podruhů s vlastní domácností a 32 vdov²⁵. Město bylo obklíčeno císařským vojskem, byl přerušen přívod vody do města a situace byla čím dál tím složitější. Obyvatelé města včetně žen a dětí byli nuceni pracovat na zlepšení opevnění. Byli dokonce nuceni k vydávání svého oblečení švédským vojákům. Přes tuto složitou situaci byly zaznamenány i jiné příběhy. Někteří měšťané dobrovolně obchodovali se Švédy, či vstoupili do jejich vojska. Několik žen se provdalo za švédské vojáky. Koncem listopadu roku 1647 byl Österling zabit a 5. prosince 1647 pronikli císařští do města. Dne 8. prosince 1647 pak 300 švédských vojáků opustilo město. S nimi i některé z jejich jihlavských manželek.

Smrt **Elisabethy** a tří dětí byla s velkou pravděpodobností vyvolána těžkými poměry za švédské okupace. **Lucas** uzavřel velmi rychle, ještě za okupace dne 4. července 1647, sňatek s **Rosinou Waldthauserin**. Svědky byli na straně ženicha Martin Silvestr Ziulach a Tobiáš Patzel, na straně nevěsty její otec Mathias Waldthauser a Salomon Jakub Stryrer.

Se svou druhou manželkou **Rosinou** (toto manželství trvalo 18 let) měl **Lucas** nejméně čtyři syny. Jako první se narodil dne 17. dubna 1648 syn **Joannes Wilhelmus**.

²⁵ Jihlava, vydalo Nakladatelství Lidových novin, 2009, str. 348

Druhý syn **Carolus Norbertus** se narodil 12. března 1650 a **Fridericus** pak dne 26. ledna 1652. Poslední syn **Fridericus Ferdinandus**. se narodil 17. února 1653 a na rozdíl od svým bratrů založil jednu z dalších linií **Risenfelderů**. Při jeho narození bylo **Lucasovi** 48 let.

Následky okupace, trvajících 2 roky a téměř 10 měsíců, byly tíživé. Byla pobořena všechna předměstí, z 550 domů zůstalo obydleno pouze 189, zbytek byl pustý nebo pobořený²⁶. Třicetiletá válka skončila podepsáním mírových smluv 24. října 1648, ve kterých bylo též stanoveno, že švédští vojáci opustí zemi do 6. července 1650. Děkovné bohoslužby na oslavu ukončení války se konaly 27. července 1650²⁷. Městská rada, jejímž primátorem byl **Lucas Risenfelder**, byla prý nařčena z nečestného jednání v průběhu okupace, ale žádné sankce nenásledovaly.

Měsíc po slavnostním Te Deum za ukončení války vystavila jihlavská městská rada dne 24. srpna 1650 listinu, označenou jako 3. privilegium²⁸. V něm se hovoří o tom, že **Lucas** vlastní ve vsi Pístov dvůr zvaný Maierhof či Sitzenhof, který získal po svém tchánovi. Na přímluvu Jana Jakartovského ze Sudic²⁹ a arcivévody rakouského Leopolda Viléma³⁰ přiznává městská rada **Lucasovi Risenfeldovi** právo držet dvůr jako svobodný, osvobozený od všech poddanských dávek a robot, stávajících i budoucích. Toto právo se přiznává též jeho mužským dědicům na věčné časy. Pokud ale mužští potomci zemřou a rod vymře, navrátí se dvůr do předchozího právního stavu. Přestože **Lucasův** tchán, uváděl název dvora jako přídomek u svého jména, neměl za jeho života, jak vyplývá z listiny, dvůr všechna práva svobodného

²⁶ Jihlava, vydalo Nakladatelství Lidových novin, 2009, str. 350

²⁷ Jihlava, vydalo Nakladatelství Lidových novin, 2009, str. 351

²⁸ Listina G - WÜR Burgermeister und Rath der konig. Stadt Iglau ...

²⁹ V roce 1629 byli Jan starší a Jan mladší, „strejcové“ Jakartovští ze Sudic, s odvoláním na majestát Ferdinanda I. daný jejich předku Františku Křížovi přijati mezi novožitné moravské rytířské rody s podmínkou, že oba do termínu svátku sv. Kunhuty přijmou katolickou víru. Sedm let poté (1636) byl Jan starší Jakartovský ze Sudic přijat mezi starožitné moravské rytíře. V té době byl písařem menšího soudu olomouckého a manským písařem olomouckého biskupství. Za přijetí se přimluvili nejvyšší zemští úředníci a zejména olomoucký biskup kardinál František z Ditrichsteina. V roce 1642 se Jakartovský stal nejvyšším písařem zemským a roku 1647 byl jmenován podkomořím. V roce 1649 byl ustaven do úřadu nejvyššího dvorského sudího. Po vzniku úřadu královského Tribunálu se Jakartovský stal po smrti Václava z Hrádku třetím přísedícím. I po smrti svého protektora kardinála Ditrichsteina v roce 1636 si zachovával úzké kontakty k olomouckému biskupskému dvoru a novému biskupovi arcivévodovi Leopoldu Vilémovi. (http://is.muni.cz/th/7732/ff_d/Dizertace.txt)

³⁰ Leopold Vilém byl druhým synem císaře Ferdinanda II. narodil se dne 6. ledna 1614. Byl biskupem v několika diecézích, od roku 1636 biskupem Olomouckým a velmistrem řádu Německých rytířů od roku 1642. Byl též v roce 1639 vrchním velitelem císařské armády. Od roku 1646 do roku 1656 místodržícím španělského krále Filipa IV. v Nizozemských provinciích. Zemřel dne 20. listopadu 1662.

statku³¹. Stejnou listinou byl **Lucasovi** a jeho dědicům věnován, jako uznání služeb pro město Jihlavu, les a pastvina, ležící při cestě na Vysokou a při rybníku zvaném Auer, včetně rybníku samého a to se svolením císařského rychtáře Martina Silvestra Ziulacha z Lilienfelsu. Toto právo držby svobodného dvora Sitzenhof v Pístově je potvrzeno císařem Ferdinandem III. listinou³², nadepsanou 4. privilegium ze dne 16. ledna 1652.

O tom, že byl **Lucas** dobře zapsán u císařského dvora, svědčí i poslední listina³³ označená jako 5. privilegium. Tímto listem ze dne 28. srpna 1653 vyzvedá Ferdinand III. **Lucase** mezi své „Služebníky“ („Diener“) a přiznává mu svou ochranu „Salva guardia“. Na své domy mohl umístit císařský znak a on i jeho rodina a nemovitý majetek byli chráněni tímto privilegiem před vojskem a dalšími službami, které postihovaly jiné osoby.

Nejvyššího postavení dosáhl **Lucas** na sklonku svého života, kdy byl dne 16. ledna 1663 jmenován císařským a královským rychtářem v Jihlavě. Stal se tak nevyšším úředníkem císaře a krále ve městě. **Lucas z Risenfeldu** zemřel v 60 letech 3. listopadu 1665 v Jihlavě³⁴. Působil 31 let ve funkci radního a 21 let jako primátor. Jako císařský a královský rychtář 2 roky a 6 měsíců.

Jeho druhá manželka jej přežila. Ke dni 25. února 1670 se zachovala zpráva, že vdova **Rosina**, prodala mlýn v Pelhřimově. V dalších letech nacházíme několik matričních zápisů kde se o ní hovoří jako o kmotře. Poslední takový zápis je z března roku 1677. V roce 1684 zemřel v Českém Krumlově její syn **Joannes Wilhelmus**, člen Jesuitského řádu. V matrice úmrtí je zápis o tom, že

³¹ Tento dvůr byl v Pístově vedle běžných selských hospodářství. Na počátku 16. století byl v držení rodiny Lukas. Zmínka je o ní již v roce 1490. Lukaswald nesl ještě nedávno její jméno. V roce 1510 se hovoří o rybníku mezi "Kernteich" a "Strasteich" od jedné "Hierwissen" a "Küemlwisen" při dole (apud czecham). Dvůr Lukase ležel mezi gruntem Sigla a Nyblera (Curia Inter Siglini et curias Nybler). V roce 1510 předal Lukas z Pístova dvůr svému synovi Henslinusovi. Později přešel na Johanna Skalko (Schalko), který používal po svém sídle predikát "z a na Sitzenhofu". (V roce 1630 musel zaplatit úrok 7 grošů z rybníku). Po smrti **Lucase Risenfeldera** jeho dědicové "Sitzenhof" roku 1684 prodali obci Jihlava. Městský dvůr Maierhof zůstal obci až do jeho zrušení a rozdělení v roce 1778. Dobytek byl prodán a pole rozdělena mezi ostatní pístovské hospodáře a poddané. Vzhledem k jeho místu v historii rodiny **Risenfelderů** si o zrušení dvora učinil poznámku do své kroniky **Johann Riesenfelder**. V roce 1750 měl 379 měřic polí, 40 měřic pastvin a z luk 18 vozů sena a 4 vozy otavy.

³² Listina H - 4. Privilegium Kayserliche Confirmation ...

³³ Listina I - 5. Privilegium Wür Ferdinand der dritte Von Gottes Gnaden ...

³⁴ Dörferbuch der Iglauer Sprachinsel, dr. Anton Altrichter, Rothenberg 1976, str. 108 - 109, též matrika zemřelých (chybná je tudíž informace v publikaci Jihlava o tom, že rychtářem byl až do 1666)

jeho matka Rosina zaplatila 7 zl. 29 kr. za zvonění na jeho památku. Zemřela tedy až po tomto datu. Zápis o úmrtí se nepodařilo dohledat.

Přes všechny úspěchy, které **Lucas** dosáhl, byl jeho aktivní život kratší než u jeho otce i dědečka. Od jeho odchodu do Šoproně v 18 letech do smrti proběhlo 42 let a prakticky se nepřekrývaly s produktivním životem jeho otce **Nicodema**. Byl to však život nesporně bohatý a naplněný dramatickými událostmi.

Joannes Henricus Riesenfelder (5. generace)

Matriční zápis z roku 1632 uvádí, že 7. listopadu se narodil **Joannes Henricus (Johann Heinrich)**, „filius **Luca Adalberti Risenfelder ex Elisabetha**“. Narodil se 2 roky před tím, než se jeho otec **Lucas** stal radním v Jihlavě a byl mu Vilémem hrabětem Slavatou z titulu palatina přiznán erb a predikát **von Risenfeld**. O jeho životě jsme zpraveni již méně než o jeho otci.

Když během švédské okupace Jihlavy počátkem září roku 1646 **Johannu Heinrichovi** zemřela maminka, bylo mu teprve 14 let. Celé své dětství prožíval v období 30leté války a počátek dospívání v letech okupace.

Nevlastní matka a nejméně dva vlastní a tři malí nevlastní bratři mohli být důvodem, proč se **Johann Heinrich** již ve věku 22 let dne 26. ledna 1654 oženil s **Rosinou Wožiczkin** a tak se rychle dostal z rodného domu. Narození manželky se nepodařilo dohledat, ale bylo to někdy kolem roku 1635; její otec se jmenoval Vožický - psáno však v té době Wožiczky a do Jihlavy zřejmě přišel z českého městečka Vožice u Tábora. **Heinrichův** otec **Lucas** byl v té době na vrcholu své kariéry, nedlouho před sňatkem svého syna je vyzdvižen císařem Ferdinandem III. mezi jeho „služebníky“ a obdrží právo ochrany Salva guardia. Svědky na svatbě byl otec (v té době primátor města) **Lucas** a tehdejší císařský rychtář (v době 1648-1663) čili Cesareus Judex, jak se píše v matrice, urozený Martinus Sylwester Ziulach (Martin Silvestr Zielauch z Lilienfelsu) a pánové Mathias Mathousek a Daniel Eberhärth.

Marzy uvádí, že **Johann Heinrich** byl 21 let jihlavským radním. Pokud byl radním do smrti, byl poprvé do této funkce ustaven v roce 1669. Přesný nástup do této funkce bude možné jistě dohledat.

Johann Heinrich s **Rosinou** měl nejméně sedm dětí. Patrně první **Leopoldus** se narodil kupodivu až šest let po svatbě v roce 1660, tedy když bylo otci 28 let. **Anna Rosina** se narodila dne 24. dubna 1665, tedy až dalších pět let po **Leopoldovi**. Teprve pak přicházely děti na svět pravidelně. Dalším potomkem byl **Franciscus**, narozený dne 17. září 1666, **Ferdinandus** narozený dne 25. února 1669, **Anna Regina** narozená 10. dubna 1672, **Joannes Henricus (2)** narozený 4. února 1674. Poslední syn **Joannes Antonius** se narodil 18. ledna 1676; to bylo již otci 44 let. O čtyřech dětech narozených po **Leopoldovi** nemáme další informace. O dalších dvou pojednáme ve 2. části.

Aktivní život **Johanna Heinricha** trval 36 let v letech 1654 až 1690. Z toho prvních 11 let se krylo se životem otce, dalších 25 let se odehrálo v letech 1665 - 1690. Počátek tohoto období je ještě obdobím vlády Ferdinanda III., který zemřel v roce 1657, tři roky po svatbě **Johanna Heinricha**. Jeho nástupcem se stal jeho syn Leopold I., který byl původně určen pro církevní dráhu. Byl to vzdělaný člověk, který se často věnoval hudbě, ale nezanedbával ani vládní záležitosti. Ještě za života otce byl korunován na uherského krále (roku 1655) i českého krále (roku 1656). Vyvinul velké úsilí, aby získal císařskou korunu, což se mu podařilo v roce 1658. Po celou dobu vlády bojoval na straně jedné s Osmanskou říší a na straně druhé s Francií. Leopoldova armáda pod velením prince Evžena Savojského úspěšně roku 1683 porazila Turky u Vídně. Pod tlakem habsburské armády a spojenců postupně do konce 17. století byli Turci vytlačeni z okupovaných Uher. Válka s Francií a Švédskem skončila územními ztrátami Habsburků v roce 1679 a teprve následný konflikt ukončený v roce 1697 byl vítězný. Leopold vládl 48 let, prakticky tedy celé delší období produktivního života **Johanna Heinricha**. Leopold zemřel až roku 1705. Leopoldův syn Josef I. byl ale již roku 1690 zvolen římským králem.

Život **Johanna Heinricha** nebyl naopak dlouhý, pouhých 58 let. Zemřel 13. října 1690 v Jihlavě. Jeho manželka **Rosina Risenfelderin** zemřela o 13 let později 27. července 1703. Je označena jako Mältzerin, tedy sladovnice a je tedy zřejmé, že i **Johann Heinrich** patřil mezi jihlavské sladovníky.

Leopoldus Risenfelder (6. generace)

Leopoldus Risenfelder se narodil, resp. byl pokřtěn, dne 26. listopadu 1660 v Jihlavě. Matriční zápis dokládá jméno jeho otce, kterým byl **Johannis Heinrici Risenfelder** a matka **Rosina** rozená **Wožiczkin**. Kmotrem byl Wilhelm Daiud s manželkou Marthou.

Dětství a mládí jistě prožil v Jihlavě, ale informace k tomuto období nemáme. Další zprávu o něm přináší až kronika jeho syna **Frantze** i vnuka **Johanna Antona**. Dětství a mládí, tedy léta 1660 až 1680, prožívá v době vlády císaře Leopolda.

Byl dvakrát ženatý. Nejdříve se jako 25letý dne 16. ledna 1685 žení s urozenou vdovou **Annou Catharinou Osterlammin** z Vídně. S ní však patrně nemá žádné potomky. **Anna Catharina** po osmiletém manželství umírá dne 29. prosince 1693. Po necelých 5 měsících **Leopold** uzavírá 11. května 1694 druhý sňatek (podle kroniky **Frantze** to bylo 6. května 1694). Jeho manželkou se stává **Anna Sammorin** (též psáno **Zammorin** či **Szammorin**), která se narodila v Brně roku 1666. Přesné datum neznáme.

O jeho životě nevíme mnoho, patrně se vůbec neangažoval v městské správě. Ze zápisu matriky zemřelých i kronik se dozvídáme, že byl Meltzer, tedy sladovník, jako jeho otec a patřil tak ke špičce měšťanů v Jihlavě.

Leopold a **Anna** měli spolu 5 dětí, které se narodily v rozmezí 11 roků v letech 1695 až 1706. První se narodil **Ludovicus** dne 26. července 1695, ale dožil se jen 26 let, když 8. prosince 1721 zemřel. Druhý syn **Joseph** se narodil 10. února 1698 a třetí syn **Frantz**, autor první kroniky a pokračovatel linie, kterou sleduje tato část článku, dne 13. září 1700. O tři roky později dne 26. dubna 1703 se narodila jediná dcera **Marie**

Catharina. Poslední syn **Lucas** se narodil dne 27. července 1706, ale dožil se jen dvou let, když 15. července 1708 zemřel.

Leopold zemřel ve věku 63 let dne 23. ledna 1723 v půl 12. hodiny dopoledne. Matriční zápis potvrzuje věk při úmrtí, jako datum je však uvedeno 26. ledna. Patrně jde o den pohřbu. **Frantz** ve své kronice uvádí opis závěti svého otce **Leopolda**, která je datována 19. ledna 1723. **Leopold** zemřel o 4 dny později. Závět je zajímavě koncipována a spravedlivá vůči pozůstalým, přesto se stala předmětem sporů mezi **Frantzem** a jeho bratrem **Josephem** i jejich sestrou **Marií Catharinou**. **Leopold** ustavil dědici svou manželku **Annu** a tři žijící děti **Josepha**, **Frantze** a **Marii Catharinu**. Mají dědit rovným dílem, avšak podobu určí jeho žena. Dokud bude živa a ve vdovském stavu, zůstane celá pozůstalost jí. V případě že by jeho manželka zemřela, pak si děti rozdělí jmění rovným dílem. Dcera **Marie Catharina** předem a vedle jejího podílu dostala částku 300 zl. a to z lásky a protože „mě jiné děti mnoho ona ale málo stála“. Kdyby jeho manželka vstoupila do druhého manželství, pak pozůstalý obytný a sladovnický dům má od svých dětí zakoupit. V závěti dále pamatuje na zemřelého syna **Ludovica** resp. jeho manželku **Annu Catharinu**, nově již provdanou **Schleinin**, krejčovskou mistrovou, které odkazuje dobrovolně 369 zl., které přijal od svého bratra **Johanna Antona Riesenfeldera** za obytný dům a sladovnu. Kontrolu provedení závěti svěřuje jihlavskému magistrátu. Svědky byli Jakub Schneider a Lorenc Matz.

Jeho žena **Anna** zemřela za podivných okolností (**Frantz** uvádí, že byla nalezena mrtvá v Ethe?) po dvou letech dne 28. listopadu 1725 ve věku 59 let. Na její pohřeb vynaložil **Frantz** 37 zl. 50 kr. Potom téměř dva roky až do dubna 1727 trvaly spory a soudy o dům.

Klima bylo za Leopoldova života chladné, především v letech 1655-1665 a v letech 1687 až 1697. V létě roku 1693 byl zaznamenán nálet kobylek.

Frantz Riesenfelder (7. generace)

Frantz byl třetím synem **Leopolda** a jeho manželky **Anny** roz. **Sammorin**. Narodil se v Jihlavě dne 13. září

1700. Jeho kmotrem byl urozený pan Krampuka (Grampuka), člen rady a lékárník se svou manželkou Clarou Teresií. O jeho dětství nevíme mnoho, jistě ho prožil v Jihlavě. Ve svých dvaceti letech života zakládá knihu, do které vpisuje tento úvodní zápis:

Anno 1720:

den 1. octobris hab ich
Frantz Rießenfelder:
Seiffen Siedergesell mir
diß Buch zum gedächnuß
mit aigener handt geschri
eben und auf gerichtet:
Lieber Lesser denchse also
Waß nicht geändert werd
entlan daß nehme mann
gedultig ans Wehr gott
Vertraut hat wohl gebauth
in himmel und Erden
Q. S. J. C.
Amen.

Roku 1720:

dne 1. října jsem já
Frantz Rießenfelder:
mydlářský tovaryš si
tuto knihu na památku
vlastní rukou na-
psal a sestavil:
Milý čtenáři pomysli tedy
co nezměnitelného jest,
přijmi to, dej se shovívavě
v ochranu boha
důvěřuj že dobro stvořil
na nebi i zemi
Q. S. J. C.
Amen.

V té době se ještě učil mydlářskému řemeslu (Seiffensieder). V lednu roku 1723 zemřel jeho otec **Leopoldus**. Několik významných událostí se odehrálo v únoru roku 1724. Dne 15. února se **Frantz** oženil s **Catharinou Taubenkorbin**, která byla o dva roky starší, narodila se dne 25. listopadu 1698. Sňatek se uskutečnil ve farním kostele v Rančířově, kde byl bratr nevěsty farářem. Dne 20. února 1724 byl přijat u jakéhosi mydlářského mistra a začal vykonávat svou profesi. A o dva dny později si zapsal: „Roku 1724 dne 22. února jsem se u slavného magistrátu o měšťanství ucházel a přijat byl, toho času primátorem byl pan Ferdinand Abisch, purkmistrem pan Adolf František Seid a městským rychtářem pan Ferdinand Gosko ze Sachsenthalu“. Stal se měšťanem ve věku 24 let. Podmínkou k tomu bylo vlastnictví domu a v tomto případě šlo zřejmě o dům jeho otce. Dne 18. listopadu 1725 složil **Frantz** přísahu mydláře do rukou purkmistra Jakuba Siegla. Královským rychtářem byl Martin Joseph Leipoldt. Deset dní poté zemřela - byla nalezená mrtvá - jeho matka **Anna** a nedočkala se tak narození svého vnuka **Johanna Antona**,

autora druhé kroniky, který se narodil na Štědrý den roku 1725.

V platnost vstoupila ustanovení poslední vůle otce **Leopolda**. A nastalo několik let sporů o toto dědictví, především s bratrem **Josephem** a částečně i sestrou **Catharinou**. **Frantz** popisuje spor na mnoha stránkách své kroniky, první 2 strany této historie jsou však vyříznuty. Pod patronací magistrátu měl být rodný dům a sladovna, včetně zahrady ležící před Špitálskou branou, formou dražby prodán tomu ze sourozenců, který nabídne nevyšší sumu a z této sumy by pak byli ostatní dva vyplaceni. **Frantz** měl v první dražbě vyhrát při nabídce 2 060 zl., přičemž částku měl složit na radnici při příští schůzi dne 30. srpna. Tyto peníze měl **Frantz** přislíbené od švagra **Augustina Taubenkorba**, faráře v Rančířově. Před zaplacením měl být vyhotoven dluhopis, ale **Augustin Taubenkorb** chtěl odjet do Reichenau a ptal se purkmistra zda peníze musí být složeny v určený termín, že by kvůli tomu neodjel. Purkmistr odpověděl, že složeny být nemusí, protože má stížnost na průběh dražby od **Josepha**, který říká, že dražbu získal za 2 100 zl. a protestuje proti koupi i ovdovělá bývalá manželka **Ludovica Rießenfeldera** (zemřel dne 8. prosince 1721 stár 26 let) **Anna Cathrina** roz. **Dornkreilin**, nyní již opět provdaná **Schleinin**. Na základě této informace patrně **Augustin** směnku nevyhotovil a **Frantz** se odebral na radnici druhý den bez peněz. Zastihl tam bratra a čekali na vyřízení, ale nakonec byli posláni domů, protože „slavný Magistrát mnoho práce má s dopisy z Brna“

Druhý den byli opět na Magistrátu a rozhodnutí, které přečetl purkmistr bylo nakonec takové, že **Frantz** dům v dražbě získal, ale protože dle dohody měly být složeny peníze na prvním sezení a to se nestalo a tak se bude konat dražba nová. Také pro stížnost sestry **Cathariny**, že nebyla jako dědička přítomna dražbě a protože **Joseph** dal o 40 zl. víc, měl mu dům být přiznán. **Frantz** si vyžádal opis protokolu a trval na své dražbě.

Frantz se vydal dne 5. září 1726 do Prahy za advokátem dr. Felixem, u kterého praktikoval syn dr. Weckera z Jihlavy (dr. Wecker byl svědkem na **Frantzově** svatbě a byl zřejmě rodinným přítelem). Dr. Felix

potvrdil, že by se měl odvolat a že se ujme jeho právního zastoupení a vyzval ho, aby mu doručil spisy. Tak se **Frantz** 2. září 1726 vydal opět do Prahy a donesl mu ověřenou kopii rozhodnutí městského soudu. Advokát podal odvolání k tzv. Královské Apelaci, což byla odvolací soudní instance proti rozhodnutím městských soudů.

Nato dne 10. prosince 1726 podal Magistrátu **Joseph** stížnost na **Frantze** a ten kontroval stížností na **Josepha**. Stěžuje si, že **Joseph** špatně hospodaří v rodném domě, ničí a pálí jeho vybavení a že požaduje aby:

- 1) **Joseph** provedl správné vyúčtování za výstav piva a vyrovnal náklady na pohřeb jejich matky
- 2) aby hotově platil výdaje spojené s přisouzeným domem (daň z komínů), aby nenabíhalo penále
- 3) nečinil škody na domovním vybavení ke kterým dochází a požaduje jeho rozdělení
- 4) aby byli ustaveni dva kurátoři na rozdělení movitého majetku
- 5) se podílel na nájemném, které musí platit **Frantz**, protože musí žít odloučen z rodného domu a bratr žije v domě otce

Dne 29. ledna 1727 cestuje **Frantz** opět do Prahy k apelačnímu soudu a 31. ledna dostává od advokáta Frantze Weckra rozsudek o otcovském domě. Stálo ho to 10 zl. 15 kr. Dne 10. února 1727 se vrací z Prahy do Jihlavy a 23. února 1727 odevzdal rozsudek primátorovi. Dne 4. března 1727 byl na magistrátu přečten rozsudek, jehož výsledkem bylo vyhlášení nové dražby na 20. března v devět hodin. Výsledkem této dražby bylo přiznání domu **Josephovi** za 2 800 zl. a **Frantz** odstoupil od dražby s tím, že za 2 800 zl. mu dům přenechává. **Joseph** se ale vyjádřil, že může peníze složit až 25. dubna 1727. Toho dne sezení zrušil purkmistr a následujícího dne se zjistilo, že **Joseph** peníze nemá, protože je měl slíbené od paní Ferdinandy Goskin, ale ta také peníze nedostala. Naopak jí dlužilo direktorium 4 000 zl. a **Joseph** žádá Magistrát, zda by jeho závazek nezapočítal proti těmto 4 000 zl. ale bylo to odmítnuto.

Další sezení bylo 29. dubna 1727. **Joseph** již den předtím vyzýval **Frantze**, aby se srovnali doma, že jeho podíl dá dohromady. Jak přesně dopadlo sezení na

Magistrátu se z kroniky nedovíme, protože další dvě strany byl opět vyříznuty, ale dům byl zřejmě opravdu vydán **Josephovi**. Stejný den se však **Josephův** syn **Johannes Joseph**, který se narodil dne 26. prosince 1726, v noci v posteli udusil a pes **Josepha** vyskočil oknem a zlomil si vaz. Následovaly další vzájemné stížnosti mezi bratry. Dne 4. července 1727 pak celá tato dědická kauza skončila výplatou zbytku **Frantzova** podílu.

Ke dni 30. února 1727 si **Frantz** poznamenal, že přestal vykonávat mydlářskou živnost. Dne 1. května 1728 zakoupil³⁵ **Frantz Riesenfelder**, ve věku 28 let, tzv. Schubertův dům a sladovnu č. 235 v Materngaße³⁶ za 2 300 zl. (dále jej označují jako „dolní dům“). K tomu výlohy činily 60 zl. a 58 kr. Na dům si vypůjčil celou částku 2 300 zl. na 4 % úrok od svého švagra, bratra manželky, **Augustina Taubenkorba**, již zmíněném faráři v Rančířově³⁷. Dne 1. října 1728, kdy složil na jihlavském magistrátu přísahu, se stal **Frantz** výběrčím mýta u brány U Matky boží a ihned začal mýto vybírat. V červenci 1731 zahájil **Frantz** rekonstrukci dolního domu. Podrobně vypočítává položky a výdaje s tím spojené. Za stavební práce vydal 99 zl. 56 kr., za sklenářské práce 21 zl. 41 kr. a za zámečnické práce 40 zl. 48 kr. Od 1. ledna 1743 pak působil jako jihlavský poštovní úředník. Poznamenal si, že jezdil do Slavonic. Ke dni 14. července 1750 byla pošta přenesena do Jihlavy a poštmistrem se stal dosavadní poštministr z Jindřichova Hradce.

V kronice je vylíčeno několik příběhů ze života **Frantzových** přátel a sousedů. Jedním z nich byl Leopoldt Thomas Pauernberger, který je označován jako Saltzversielber (Cesareus salis prefectus), což bylo postavení vedoucího správy rakouského solného monopolu v Jihlavě. Tento Leopoldt je se svou manželkou kmotrem všech **Frantzových** dětí. Manželky byly dvě. Nejdříve Anna, která zemřela jako 25letá dne 13. listopadu 1728. Roku 1731 dne 9. července se pak urozený Leopoldt Thomas

³⁵ Tento den si půjčil peníze, přesné datum uzavření kupní smlouvy v kronice chybí, protože stránky této věci se týkající byly vyříznuty

³⁶ Dům č. 235, podle stabilního katastru č. 272 na parcele č. 35, nyní č. p. 1082 na parcele č. 2507, Kosmákova 7

³⁷ **Augustin Taubenkorb**, bratr **Cathariny**, manželky **Frantze**, zemřel dne 15. prosince 1749 ve ¼ na 4 odpoledne. Byl farářem v Rančířově, ale zemřel u **Johanna Antona** syna **Frantze** v Jihlavě ve věku 64 let. Pohřben je ve farním kostele v Rančířově. Knězem byl 37 let. Kostelu v Rančířově zanechal 5 564 zl.

Pauerberger oženil podruhé s Annou Neumannovou, dcerou radního urozeného pana Frantze Ludvíka Neumanna.

Několik slov k rodině **Taubenkorbů**. Otcem **Cathariny** byl v Jihlavě narozený **Paul Taubenkorb**, který byl pekařem, přesněji řečeno pekařem bílého pečiva (Weisböck). Zemřel 10. března 1732 ve ¾ na 4 odpoledne ve věku 83 let, z čehož lze odvodit, že se narodil v roce 1649. Pochován byl v Rančířově (Rantzern), kde byl jeho syn **Augustin** farářem. Jeho manželkou byla **Catharina Hellmerin**, která se narodila v Jihlavě roku 1656. Přesné datum neznáme, zemřela však ve věku 75 let dne 3. června 1731. Zajímavá a nesporně ne zcela obvyklá je informace o tom, že dne 19. července 1727 **Paul** s **Catharinou** oslavili výročí 50. výročí uzavření manželství, oddáni tedy museli být v roce 1677³⁸, kdy **Paulovi** bylo 28 let a jeho nevěstě **Catharině** 21 let. **Taubenkorbovi** měli šest dětí, které se vesměs dožily dost vysokého věku. Kromě **Frantzovy** manželky **Cathariny** to byla **Regina** - jako jediná zemřela relativně mladá ve 30 letech, **Anna Marie** - zemřela v 86 letech, **Martin** - zemřel v 68 letech, **Augustin** - zemřel v 64 letech a **Joseph** - zemřel v 74 letech.

Frantz s **Catharinou** měli spolu celkem šest dětí, které se narodily v rozmezí 14 roků v letech 1725 až 1739. Prvorozený **Johann Anton** se narodil v roce 1725, první dcera **Anna Maria Clara** roku 1728, druhá dcera **Terezie Catharina** v roce 1730. Následoval další syn **Augustin Joseph**, který se narodil roku 1733 a další syn **Joseph Joachim**, narozený roku 1736. Dne 7. července 1739, se narodil poslední syn **Ignatz Ludovicus**, který však zemřel po roce a 6 týdnech života dne 17. srpna 1740.

Roky, kdy se rozrůstala rodina **Frantze** a jeho ženy **Cathariny**, bylo obdobím druhé poloviny vlády císaře Karla VI., který byl v čele státu od roku 1711 do roku 1740. Snažíme-li se zjistit nějakou významnou politickou událost let 1725 až 1739, zjišťujeme, že jich není mnoho. V roce 1725 uznal španělský král Filip V. tzv. pragmatickou sankci, nástupnický řád Habsburků, jako důsledek toho, že se Karel VI. vzdal nároků na španělský

³⁸ Zápis o sňatku v matrice se nepodařilo najít, k roku 1677 končí zápisy 20. červencem a pak je prázdná strana a pokračuje až rok 1678.

trůn. Jeho dcera Marie Terezie se roku 1736 vdala za Františka Lotrinského. Dramatické události nastaly až koncem tohoto období. Karel VI. umírá a vlády se v říjnu roku 1740 ujímá Marie Terezie a již dva měsíce poté jsou její země napadeny armádou pruského krále Fridricha II., který prakticky obsadil Slezsko a Kladsko. Bavorský vévoda a kurfiřt Karel Albrecht (který pragmatickou sankci neuznal) v listopadu 1741 obsadil, za velké vojenské pomoci Francie a Saska, Prahu a nechal se provolat českým králem Karlem III. Roku 1741 se Jihlava stala zásobovacím centrem císařské armády, vojáci byli v počtu 20 - 40 osob ubytováni v domech měšťanů. Po odchodu císařské armády, obsadili Jihlavu počátkem roku 1742 Sasové. V lednu 1742 byl Karel Albrecht zvolen římským císařem pod jménem Karel VII. V červenci 1742 uzavřela Marie Terezie mír s Fridrichem (za cenu ztráty Slezska) a koncem roku 1742 byla Praha opět v jejích rukách.

Ke dni 23. března 1772 si **Johann Anton** zapsal do své kroniky: „v pondělní noci mezi 10 a ¼ na 11 má milovaná matka **Catharina Risenfelderin** rozená **Taubenkorbin** blaženě zemřela, ve věku 72 let a 4 měsíců“. **Johann** matku, zdá se, velice miloval. Bylo mu tehdy 47 let. Podrobně vypsál náklady na pohřeb maminky, kde jsou takové položky jako: panu děkanovi 1 zl. 25 kr., dvěma pánům kaplanům 1 zl. 30 kr., za daň 1 zl. 25 kr., za zápis do úmrtní matriky 7 kr., za hudbu při zádušní mši 2 zl. 15 kr., za pohřební oděv 24 kr., kopáčům za hrob 1 zl. 30 kr. atd., celkem 37 zl. a 26 kr. **Catharina** byla pohřbena na hřbitově u sv. Ducha v Jihlavě. Její manželství s **Frantzem Risenfelderem** trvalo 48 let, 1 měsíc a 9 dní, jak si **Johann** pečlivě poznamenal. Záznam o úmrtí manželky nacházíme i v kronice **Frantze**.

Frantz zemřel odpoledne v ¼ 4 dne 28. února 1783 a dožil se vysokého věku 83 let a téměř 6 měsíců. Svou manželku přežil o 11 let. Pochován byl v deset hodin ráno dne 3. března 1783 na hřbitově u Sv. Ducha. Svou závět sepsal již 16. července 1780, ale do kroniky byla patrně vepsána až jeho synem **Johannem Antonem**. Z ní se dovídáme, že:

1. si přál si být pochován dle křesťanského katolického zvyku na hřbitově u Svatého Ducha,

2. odkázal po 2 zl. c. k. Invalidům, Normální škole a Chudým lidem,
3. odkázal synovi **Johannu Antonovi**, c. k. krajskému komisaři obytný a práвовárečný dům a sladovnu v hodnotě 3 tis. zl., ale bez dluhu k rančířovskému farnímu kostelu ve výši 900 zl. , který na domě stále vázl,
4. odkázal svým dvěma vnukům **Adalbertovi (Vojtěchovi)** a **Johannu Paulovi** svou sbírku zbroje, která mezi ně měla být rozdělena ve dvou stejných částech ,
5. ustanovuje svých pět dětí, které jmenovitě uvádí: **Johann Ant. Rießenfelder** c. k. krajský komisař, **Anna Clara** provdaná **Plitzkin** do Žďáru, **Augustin Josephus** (v závěti Joachim) **Rießenfelder**, **Terezia** provdaná **Englischin** a **Joseph Rießenfelder** městský jirchář, universálními dědici ostatního majetku, ale též na domě váznoucích dluhů, s tím, že se rovným dílem přátelsky a jednotně mají mezi sebou rozdělit. Svědky závěti byli advokát Joseph Hermann Noe a Johann Russwurm.

Závěť na první pohled straní **Johannovi Antonovi**, protože získává rodný dům, který je vyjmut z celkového majetku. **Frantz** se ovšem v průběhu života zřejmě postaral i své ostatní děti. Dcery dostaly věno. **Anna Rießenfelderin** při prvním sňatku s **Eliase Creützbergerem** měla věno 400 zl. a obvěnění činilo 800 zl. ze strany **Eliase**. O druhém sňatku Anny, resp. jejím věnu s **Thomasem Plitzkou**, ale kronika mlčí. Druhá dcera **Theresia Catharina** se provdala za **Johanna Engliesche** a měla věno 300 zl. a obvěnění ze strany **Johanna Engliesche** 1 000 zl. **Augustin Rießenfelder** kupuje dne 11. listopadu 1751, ve věku 18 let, dům a sladovnu za 1 600 zl. Zřejmě stejný dům, tentokrát přesně určený, jako dům a sladovna mezi domem Johanna Georgleinera, nákladníka piva a domem Andrese Schleina, včetně rybníka a kusu pole, pak dne 10. července 1752 prodává své sestře **Theresii** opět za 1 600 zl. Dne 19. dubna 1763 postupuje **Frantz** (20. července 1763 vloženo do pozemkové knihy) **Josephovi Joachimovi** obytný dům včetně u něj ležící zahrady a nově zařízené jirchářské dílny na Brtnickém předměstí nacházející se vedle domu Andrease Wurtze v hodnotě za osmi set zlatých.

Johann Anton Risenfelder (8. generace)

Celým jménem **Johann Anton Leopold Risenfelder von Risenfeld**, se narodil 24. prosince 1725, v ½ 10 večer v Jihlavě, jako první potomek **Frantze** a **Cathariny**. Pokřtěn byl následující den kaplanem Hermanem Weberem. Vzhledem k jeho obsáhlé kronice jsou informace o jeho životě velmi podrobné.

Své dětství prožil **Johann Anton** v Jihlavě. Ani dědečka ani babičku ze strany otce **Johann Anton** nemohl znát, protože zemřeli oba ještě před jeho narozením, poznal ale babičku a dědečka ze strany maminky. I když o tom ve své kronice nehovoří, můžeme předpokládat, že kolem šesti let svého věku, tedy asi v roce 1731, začal navštěvovat základní školu. K roku 1736, tedy po pěti letech základní školy, uvádí, že šel na studia v Jihlavě.

Jihlavské školství bylo v době, o které hovoříme, spojeno s působením jezuitského řádu, který byl uveden do města již 29. srpna 1625. Jezuité ve městě vybudovali svou kolej, seminář, kostel a v roce 1727 postavili novou budovu gymnázia. Organizovali jihlavské střední školství 148 let - až do roku 1773, kdy byl jejich řád papežem Klimentem XIV. zrušen a školy byly postátněny. **Johann Anton** nepochybně tedy navštěvoval toto jihlavské gymnázium ještě téměř novotou vonící. Studium trvalo zpravidla 6 let, skončilo nejspíše v roce 1742.

Johannovi Antonovi bylo necelých 17 let, když po ukončení gymnázia od 1. listopadu 1742 do 24. ledna 1743, tedy pod dobu necelých 3 měsíců, rozšiřoval své vzdělání u kantora Johanna Weise a to v oboru „počtářského umění“, tedy v matematice a účetnictví. Tím zakončil svá studia.

Následně odchází **Johann Anton** do praxe, jak sám říká, k obročnímu a výběrčímu daní Martinu Gráfovi do Telče, na panství hraběte Liechtensteina. Zde je od 25. ledna 1743 do 25. dubna 1745, tedy po dobu dvou roků a 3 měsíců. Patrně však šlo spíše o jakousi stáž, protože si poznamenal, že platil za stravu ročně 30 zl., ale neměl žádný plat.

Krátce poté, co **Johann Anton** ukončil své studium, vjela Marie Terezie do Prahy a 12. května 1743, v předvečer svých 26. narozenin, byla v chrámu sv. Víta na Hradě korunována za českou královnu. Rakouská armáda úspěšně obsadila téměř celé Bavorsko v roce 1743, ale v létě 1744 zaútočil proti Rakousku opět pruský král Fridrich II. Počátkem září 1744 oblehl Prahu, která brzo kapitulovala. Prusové drželi Prahu jen 3 měsíce, protože armáda vedená princem Karlem Lotrinským (bratrem manžela Marie Terezie) počátkem roku 1745 vytlačila Prusy z Čech. Praha však byla poničená, venkov vydrancovaný a armádou nekryté Bavorsko bylo ztraceno. Císař a bavorský vládce Karel Albrecht se vrátil domů, ale náhle v lednu 1745 zemřel. Tím se uvolnil císařský trůn, na který byl již v září roku 1745 zvolen František Lotrinský, manžel Marie Terezie, jako František I. Rakouské armády v dalších bojích s Prusy již úspěšné nebyly a tak se Slezsko nepodařilo dobýt zpět. V prosinci roku 1745 byl v Drážďanech uzavřen mír. Marie Terezie dále válčila s Francouzi na italském a nizozemském území. Období válek bylo ukončeno až 18. října 1748 podpisem mírové smlouvy v Cáchách. Skončilo osmileté údobí válek, skončilo pro Rakousko ztrátou Slezska, Kladska, Parmy a části Lombardie, ale Marie Terezie uhájila své právo na vládu v ostatních zemích i postavení manžela Františka jako římského císaře a obnovila prestiž své dynastie. Marii Terezii bylo 31 let a **Johann Anton**, který patrně právě uvažuje o změně zaměstnavatele, měl 23 roky.

První skutečné zaměstnání získává opět na panství Liechtensteinů v Telči a to v důchodním úřadě vedeném Františkem Jenesinem. Sem nastupuje v necelých 20 letech 26. dubna 1745 a působí zde 2 a ½ roku do 15. října 1747. Jeho roční plat je 40 zl. Druhé zaměstnání - místo písaře - převzal 16. 10. 1747 v Žirovnici³⁹(Serowitz) na panství Adama Šternberka (Adamo comiti de Sternberg) u pana Václava Zličského. Pracoval tam 1 rok a 2 ½ měsíce až do konce roku 1748 (bylo mu 23 let) s ročním platem 50 zl. Třetí zaměstnání ho přivádí 1. ledna 1749 do Polné, kde je jako obroční na polenském dvoře a úředník angažován 3 roky a 3 měsíce do 8. března 1752. Jeho roční plat je 70 zl. plus naturálie.

³⁹ Mezi Jihlavou a Jindřichovým Hradcem

Po skončení války v Rakousku a tím i Českém království následovalo 9 mírových a klidných let, ve kterých zahájila Marie Terezie rozsáhlé reformy státní správy. Byla provedena daňová reforma, tzv. tereziánský katastr byl vyhlášen již 1. května 1748. V roce 1749 byla zrušena staletá instituce Českého království - Česká dvorská kancelář s nejvyšším kancléřem sídlícím ve Vídni i Pražské místodržitelství, jež nahradila Královská reprezentace a komora, která byla podřízena centrálnímu Ředitelství pro záležitosti veřejné a finanční ve Vídni.

V roce 1751 došlo k reformě krajské správy. Čechy byly rozděleny na 16 krajů, Morava na 6 a zbytek Slezska na 2 kraje. Do čela kraje byl postaven vždy jen jeden hejtman jmenovaný panovníkem (do té doby byli krajští hejtmani dva, jeden za panský a druhý za rytířský stav), který měl v krajském městě stálou úřední rezidenci (nemusel již také v kraji vlastnit nemovitost) a byl placen ze státní pokladny stejně jako jeho další úředníci (komisaři, sekretáři, adjunkti atd.). Krajskými hejtmany jsou nadále jmenováni profesionální a kvalifikovaní státní úředníci (a nikoliv zástupci šlechty). Posláním krajského hejtmanství byla veškerá berní a politická správa v kraji, dohled na vztahy mezi vrchnostmi a poddanými, péče o rozvoj školství, komunikací, řemeslné velkovýroby, atd. Ve stejném roce prošlo reformou také soudnictví a v krajských městech začaly fungovat stálé magistráty s úřednickým profesionálním aparátem a pevně stanovenými úředními hodinami.

Roku 1751 se Jihlava též stala posádkovým městem a sídlem štábu 8. pěšího pluku. Roku 1750 zavedla státní pošta dostavníkovou přepravu osob a zásilek mezi Prahou a Vídní. Téhož roku v listopadu 1750 byla provedena peněžní reforma a ve všech dědičných zemích habsburské monarchie a byla zavedena jednotná měna. Jeden zlatý (který ovšem nebyl zlatý ale stříbrný) se dělil na 60 krejcarů a jeden krejcar na 6 denárů. V září roku 1753 byla uzavřena s Bavorskem dohoda o konvenční měně, směřující k zavedení jednotné říšské měny. Tato tzv. konvenční měna přetrvala až do roku 1857. Platilo se v ní tedy 104 let. Byly vydány nové soudní řády pro občanské i trestní právo. Soudní řízení bylo svěřeno

zkoušeným justiciářům a v roce 1752 bylo zrušeno téměř 600 malých městských a vrchnostenských soudů. Byly sjednoceny celní tarify. Roku 1755 byl Jihlavě po 102 letech odebrán statut pevnosti (byl jí udělen roku 1653) a postupně došlo na bourání hradeb a zavážení příkopů.

V té době však, dne 5. září 1750 (22 let poté kdy jeho otec koupil „dolní dům“), koupil v Jihlavě **Johann Anton**, ve věku necelých 25 let, tzv. Honlischův (Hondlův)⁴⁰ dům č. 327 za 1 100 zl. podle **Johanna Antona** či 2 100 zl. podle Frantze (dále jej označují jako „dům na náměstí“) a stává se měšťanem a sladovníkem.

V roce 1752 pak krátce po sobě působí na třech místech, nejdříve 3 měsíce od 1. dubna v c. k. jihlavském bankovním úřadě, od 1. července pod Špitálskou branou jako výběrčí (Shanckn Einnehmer) - bez platu, a od 1. října do konce roku ve stejném úřadě „přehlíží konta“, s měsíčním platem 13 zl.

V roce 1753 nacházíme **Johanna Antona** na dovolené, v Praze, kam se vydal kvůli nějaké slíbené službě, ovšem nedovídáme se, jaké a jak to s ní dopadlo. V Praze pobývá 6 měsíců a pak se vrací do Jihlavy a až do konce roku 1754 je bez zaměstnání, či lépe „služby“ jak sám říká. Je mu 29 let.

Ve stejném roce 1753 se stává státním kancléřem - nejvýše postaveným úředníkem monarchie - Václav Antonín Kounic (1711-1794), který pak ovlivňuje politiku po dlouhá desetiletí. Roku 1754 bylo též provedeno první sčítání lidu, které zjistilo (byť s mnohými nepřesnostmi), že v Čechách žilo 2 260 tis. obyvatel a na Moravě 1 420 tis. obyvatel, celkem tedy 3 680 tis., což bylo necelých 20% z celkové populace v Rakousku, která činila 18,8 mil. osob.

Přelomovým rokem v životě **Johanna Antona** se stává rok 1755, třicátý rok jeho života. Ke dni 1. lednu 1755 je jihlavským magistrátem jmenován správcem (Curator) Zebonského dvora (Zebonishr Hof) na Panenském předměstí. Ve stejném měsíci tohoto roku, 22. ledna, **Johann Anton**

⁴⁰ Dům č. 327, podle stabilního katastru č. 366 na parcele č. 446, nyní č. p. 1198 na parcele č. 2634, Masarykovo nám. 39

uzavřel sňatek s **Antonií Schauflerin**, dcerou správce⁴¹ klášterního panství Pohled (Frauenthall) **Johanna Josepha Schauflera** a jeho manželky Bernardy Nevěště bylo 23 let, ženichovi 30 let.

Po pěti letech od koupě „domu na náměstí“, jej dne 8. července 1755 vyměnil **Johann Anton** se svým otcem **Frantzem** za „dolní dům“ a zaplatil za něj hotově 2 300 zl. Na dolním domě vázl dluh - zbytek půjčky 1 275 zl. od farního úřadu v Rančířově, která se splácela ročně částkou 15 zl. Tento dluh byl převeden na dům na náměstí a splácel jej nadále **Frantz**. V letech 1758 až 1780 provedl **Johann Anton** na dolním domě četné úpravy a přístavby. Nová okna, nový krov, klenby, nová stáj, nová šindelová střecha, nové okapy, malování pokojů atd. celkem za dobu 22 let vydal na tento účel 972 zl. 7 kr. 1 d. Zápisy o stavebních pracích na dolním domě č. 235 skončily roku 1783, kdy se po smrti otce vrací **Johann Anton** do domu na náměstí č. 327 a dále se dozvídáme o činnostech zlepšujících tento dům.

Pro správu města přestal **Johann Anton** pracovat po dvou letech, k poslednímu dni roku 1756, a přešel do služeb státu, krajského úřadu v Jihlavě.

Tímto rokem 1756 skončilo období klidu a míru. Hrabě Kounic uzavřel mír s dlouholetým nepřítelem Rakouska, Francií, na což reagoval Fridrich II. dalším vpádem do Čech přes Sasko a 1. října 1756 v bitvě u Lovosic rakouskou armádu porazil. Při jarní ofenzivě roku 1757 pak Prusové opět oblehli Prahu a bezohledně ji bombardovali. Maršál Leopold Daun však v červnu 1757 porazil Prusy v bitvě u Kolína a Prahu zachránil. Následující rok ještě Prusové oblehli Olomouc, ale

⁴¹ **Johann Josef Schaufler** byl správcem klášterního panství Pohled, ženský klášter zde byl založen již v roce 1265. Obec se německy jmenovala Frauenthall - Panenské Údolí. Schaufler zemřel 21. listopadu 1748, tedy 7 let před sňatkem své dcery s **Johannem**. Když zemřel, bylo Antonii 16 let. Správce nebyl poddanými milován, dodnes o něm kolují strašidelné historky. "Dokud ještě Pohled býval klášterním majetkem, byl správcem klášterního panství zlý Šaufler. Poddaní se za jeho panování měli zle, museli těžce pracovat a byli často správcem připraveni i o svůj zděděný majetek, jímž Šaufler rozšiřoval majetek klášterní. Jednou Šaufler těžce onemocněl. Poslali mu pro lékaře do Německého Brodu. Lidé, kteří potkali povoz s lékařem, tvrdili, že vedle kočího seděl též záhadný černý pán, čert. Šaufler přes pomoc lékaře zemřel, byl mu vystrojen nádherný pohřeb a přišli i poddaní ze všeho klášterního panství. Šauflera pochovali, ale jaké bylo udivení všech, když se vraceli ze hřbitova Šaufler se na ně díval ze zámeckého okna. Pohřbili ho podruhé, ale když se vraceli, byl Šaufler opět v zámku. Usoudili z toho, že Šaufler nemůže být pohřben v posvěcené zemi. Naložili proto jeho rakev na vůz a koně nechali jít, kam sami chtěli. Koně došli až na Dejpuš na rozhraní obce Pohledu, Jilemníku a Krátké Vsi, kde se zastavili. Synové Šauflerovi tam svého otce pohřbili, přičemž jeden z nich mu urýpnul hlavu. Ale ani potom neměla duše zlého správce pokoj a v lese Dejpuši lidé v noci vídávali pobíhat černého psa - Šauflera" (webové stránky Pohledu).

v červnu 1758 je v bitvě u Doušova porazila armáda vedená generálem Laudonem. Boje se přenesly mimo naše území, ale válčilo se sedm let až do roku 1763, kdy byla v únoru podepsána mírová smlouva.

Dne 1. ledna 1757 - bylo mu 32 let - se stal **Johann Anton** úředníkem krajského hejtmanství v Jihlavě, které v té době vedl krajský hejtman baron Adam⁴² Fridrich svobodný pán Verner. **Johann Anton** byl jmenován průvodčím vojsk (Conducteur), což koresponduje s napjatou válečnou situací té doby. Zmiňuje se o svých cestách v roce 1757 s císařským skladem sena do Čáslavi, Kolína a Freibergu, o cestě s dopisy na generalitu do Olomouce, cestě s 80 koni do Míšně a shrnuje, že „takové nebezpečné povinnosti“ trvaly do 15. září 1757, tedy 9 měsíců.

Dne 16. září 1757 se vrátil do Jihlavy a nastoupil do expedice c. k. skladu obilí. S tímto skladem opět, jako zemský průvodčí, jezdil k armádě (Kolín, Čáslav, Kutná Hora) a to až do 8. května 1760, tedy po dobu 2 let, 8 měsíců a 9 dní. Jeho plat byl 1 zl. denně. Dne 9. května 1760 byl **Johann Anton** jmenován nadpočetným průvodčím komisařem (Super Numerori führungs Commissaries) jihlavského kraje, na náklady zemského úřadu v Brně, a působil v této funkci do 16. června 1763. V té době je v matrice při narození jeho dětí uváděna profese zythopola, což je latinské označení pro nákladníka piva či právovárečníka (překládá se také jako výčepní piva).

Po 3 letech ve funkci průvodčího komisaře převzal dne 17. června 1763, jako 38letý, funkci krajského komisaře (Pollicey Commihari). Potvrzení této funkce se dovídáme též z matriky při zápisu křtu posledního syna **Johanna Paula** v roce 1764. Krátce před jmenováním do funkce krajského komisaře dne 15. května 1763 zakoupil **Johann Anton** od vdovy Habermaninové na Brtnickém předměstí zahradu mezi Töpfermistem a Znauerem za 165 zl., na poplatcích při vkladu zaplatil 3 zl. 42 kr. a advokátovi pak 1 zl. a 18 kr., celkem tedy 170 zl. O tři roky později si však poznamenává, že jeho švagr

⁴² Baron Adam Fridrich svobodný pán Verner se stal krajským hejtmanem 1. 5. 1754 a byl v této funkci až do 31. května 1773 kdy byl přeložen do Tábora. V září 1780 odešel do výslužby. Na jeho místo přišel z Tábora Baltazar Klement z Bohsi.

Engliesch (manžel jeho sestry **Terezie Cathariny**) tuto zahradu prodal, za cenu 170 zl.

Bylo to nedlouho po uzavření míru a ukončení sedmileté války. V té době nastala v Rakouské monarchii druhá fáze reforem. Roku 1764 byla přijata důležitá reforma, kterou byly unifikovány míry a váhy. Tato tzv. vídeňská soustava byla v platnosti po dlouhou dobu 112 let až do roku 1876, kdy začala platit soustava metrická. Roku 1765 se syn Marie Terezie Josef stává oficiálně jejím spoluvladařem a po svém zesnulém otci je zvolen římským císařem Josefem II. Cílem snažení reformátorů bylo modernizovat státní mechanismus a centralizovat řízení monarchie.

Dne 16. prosince 1765 zakoupil **Johann Anton** jinou zahradu, též na Brtnickém předměstí v uličce U Matky boží, od pernikáře Gotharda Schöditzze za 260 zl. Od roku 1765 do roku 1794, tedy po dobu 29 let byl v zahradě prováděny různé investiční práce, postaven letohrádek (Lusthaus), stodola, zhotovena terasa atd.

Ve funkci krajského komisaře pak působí po dobu dlouhých 22 let až do roku 1785, tedy do svých 60 let, i když dvakrát byl v rámci tohoto období pověřen dalšími úkoly.

Celkem měli **Johann Anton** s **Antonií** sedm dětí, které se narodily v rozmezí 14 roků v letech 1755 až 1769. Tři z nich však v dětském věku zemřely a to druhá dcera **Marie Johanna**, která se narodila 23. června 1757 a zemřela po 7 letech dne 21. července 1764; druhý syn a páté dítě celkem **Johann Paul**, který se narodil dne 21. června 1763 a zemřel ve věku 10 týdnů a tří dnů 2. září 1763; poslední dcera **Maria Catharina**, která se narodila až 5 let po předchozím dítěti 20. listopadu 1769 (otci bylo 44 let, matce 37 let) a předčasně zemřela dne 7. ledna 1771 ve věku 1 roku a 7 dnů.

Dospělosti se dožili dva synové a dvě dcery. První dítě - dcera **Maria Elisabetha** se narodila roku 1755. Třetí potomek a první syn **Adalbert Florian** se narodil roku 1759. Roku 1761 se narodila třetí dcera **Apollonie Maria Catharina** a roku 1764, téměř do roka a do dne od narození **Johanna Paula**, následně zemřelého, se narodil

poslední syn a dostal jméno po svém zemřelém bratrovi - **Johann Paul**. O těchto čtyřech potomcích **Johanna Antona** pojednáme dále. Zajímavá je skutečnost, že úmrtnost dětí v rodině **Johanna Antona** byla výrazně vyšší, než v rodině jeho rodičů **Frantze** a **Cathariny**. Z jejich šesti narozených dětí zemřelo pouze jediné, tři synové a dvě dcery se dožili dospělosti.

V průběhu působení **Johanna Antona** ve funkci krajského komisaře byl dočasně od 1. prosince 1770 do 30. června 1771 jmenován zemským komisařem (Provenzial Commihari) při sčítání lidu. Sčítání lidu čili konskripce obyvatelstva bylo nařízeno konskripčním reskriptem Marie Terezie, ze dne 10. března 1770. Hlavním účelem sčítání bylo zjištění počtu mužů schopných vojenské služby. Práce na sčítání měly započít 1. října 1770 a kromě obyvatelstva měl být proveden také soupis tažného dobytka. Byly jmenovány konskripční komise (složené z důstojníků a zástupců civilní správy), jejichž povinností bylo podat soupis všeho obyvatelstva, na jehož základě by potom bylo možno spolehlivě provádět odvody do armády (tzv. rekrutýrku). Měly si všimnout též životních poměrů obyvatelstva, pokud by působily na jeho tělesnou zdatnost. Jejich hodnocení stavu obyvatel na vesnici jsou vesměs dost tristní. Sčítání probíhalo pochůzkou dům od domu, a proto v tomto roce došlo také k prvnímu očíslování všech domů. Domy a obyvatelé v nich měly být v sídlech sečteny bez ohledu na příslušnost k jednotlivým panstvím, třebaže to mělo být řádně vyznačeno. Ve stejné době se obyvatelstvu zakazovalo napříště měnit příjmení. V té době (1770/1771) žilo v českých zemích 4 286 332⁴³ obyvatel.

Ve stejné době, tedy v letech 1770 a 1771 nastala v českých zemích velká neúroda. V roce 1770 následkem tuhé zimy a pozdního sněhu vymrzly ozimy a dlouhotrvající deště zničily jařiny v roce 1771. Ceny obilí stále rostly, mezi lidem se zmáhal hlad. Vláda se snažila zabrzdit růst cen vydáním nařízení o maximálních (tzv. královských) cenách, zakázala vývoz obilí a organizovala jeho dovoz. Neúroda vyvolala hladomoru, za něhož zemřely v českých zemích tisíce lidí, počet obyvatel, sečtený v roce 1773, byl 3 651 234 osob¹², tj.

⁴³ Ludmila Kárníková, Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754 - 1914, Praha 1965, Nakladatelství ČSAV str. 327

o 635 098 méně než v roce 1770/1771, tedy na počátku hladomoru. Ubylo tak téměř 15 % všeho obyvatelstva. Obětí mohla být i poslední dcera **Johanna Antona** a **Antonie - Maria Catharina**, která zemřela v roce 1771. Důsledkem hladomoru bylo hromadné rozšíření pěstování brambor.

Dne 15. dubna 1772 byl **Johann Anton Risenfelder** jmenován rozhodnutím zemského úřadu v Brně úředníkem c. k. obilného skladu. Převzal 25 000 měřic žita a ječmene a 106 centů rýže. Zrní bylo určeno pro chudé nouzí trpící a mělo jim být vydáváno, proti jakémusi závazku. Nepochybně se jednalo o reakci na výše popsané zásobovací potíže. V této pozici působí **Johann Anton** jeden rok a 10 měsíců až do 8. února 1774. Jeho plat činil 75 zl. měsíčně, tedy 900 zl. ročně.

K jeho působení v této funkci se váže rozsáhlý zápis v kronice. Ukázalo se, že některé zaplombované pytle nemají deklarované množství obilí. Emanuel Zebo z Brachfeldu, zástupce krajského hejtmana Vernerera, se zapojil do vyšetřování těchto úbytků a jeho postup nebyl v souladu s názorem **Johanna Antona Risenfeldera**. Přesto **Johann Anton** splnil Zebův rozkaz, patrně spočívající v tom, že se ztráty pouze poznamenají na dodacích listech. Zebo prohlásil, že budou-li na tento postup nějaké stížnosti, sám se z toho bude zodpovídat. Mezi tím ovšem došel z Vídně přípis, že má být brán k zodpovědnosti **Johann Anton Risenfelder** a Zebo, jak **Johann Anton** píše, jej nechal na holičkách, a k tomu, co nařídil, se nepřiznal. Dokonce potají napsal Guberniu, že jeho pokyn byl nezávazný a celou odpovědnost shodil na **Johanna Antona**. Zajímavá informace je o tom, že spor mezi Zebem a **Johannem Antonem** se řešil i přes kurýry, když **Johann Anton** přebíral v Terstu obilí. Zebo přijel do Terstu a chtěl klíče od Rantířovské sýpky (Rantziger). **Johann Anton** dostal příkaz dostavit se do Jihlavy, poté došlo na přeměření obsahu sýpky, měření ovšem začalo bez jeho přítomnosti. I když text není zcela srozumitelný, vyplývá z něj, že celý konflikt způsobil Zebo a nakonec byl **Johann Anton** z nařčení vyviněn a při odchodu ze skladu se prokázalo, že vše učinil správně a jeho postup byl schválen vlastnoručním podpisem Marie Terezie.

V květnu roku 1775, jak zaznamenal i **Johann Anton Risenfelder**, se vzbouřili sedláci v Čechách, rabovali zámky a odmítali robotovat. Podnětem ke vzbouření byly fámy o tom, že císař Josef II. vydal „zlatý patent“ o zrušení roboty, ale že vrchnost jej před podanými tají. V červnu se vzbouřili i sedláci v Jihlavském kraji a **Johann Anton Risenfelder** jako krajský komisař společně s krajským hejtmanem Bohsi a druhým krajským komisařem Ulhausenem se podíleli na potlačení a potrestání vzbouřenců. V tomto roce vydala Marie Terezie „Robotní patent“, který podrobně upravil povinnosti poddaných při robotě.

Od roku 1774 nacházíme v kronice stručné záznamy o tom, že u **Johanna Antona** bydleli a byli na stravu různí studenti⁴⁴ jihlavského gymnázia. Zdá se, že to byl pro něj i určitý příjem navíc, k platu krajského komisaře a zisku z výroby sladu a výstavu piva. V prosinci roku 1774 byl vydán Všeobecný školní řád, který zavedl povinnou školní docházku od 5 do 12 let. Byly zavedeny 3 stupně škol. Nejnižší triviální školy měly být zřízeny všude, kde žilo 80 až 100 dětí. V Jihlavě bylo 7 triviálních škol. Vyšší tzv. hlavní školy o třech (později čtyřech) třídách se zřizovaly v krajských městech, tedy i v Jihlavě. Nahradily i část zrušených gymnázií. Kladly důraz na výuku dějepisu, matematiky, fyziky a zeměpisu. Nejvyšším stupněm pak byly 4leté školy normální v hlavních městech zemí. Z hlavní nebo normální školy bylo možné přejít na gymnázium, v té době (po zrušení Jezuitů) již též postátněné. Výuka na gymnáziích se zkrátila od roku 1777 z 6 na 5 let, vyučovacím jazykem v prvních dvou letech se stala němčina a jen ve třech vyšších ročnících zůstala latina.

⁴⁴ studenti na bytě u Johanna:

Bernard Horrens z Chrudimi, student poesie, platil ročně 50 zl. za stravu i ošacení, 1774-5 (Johann folio 20r)

Antonín Dumont z Pelhřimova, studoval rétoriku, 1775 (Johann folio 20r)

František Pocenský z Chrudimi, syn pana primátora, studoval rétoriku, platil 50 zl., 1779 (Johann folio 24r)

František Vrabec z Telče, syn porybného písaře, platil 60 zl. ročně, 1779; následující rok vykonával lékařskou praxi u krajského úřadu (Johann folio 24r)

Syn Johanna Kleina z Brtnice, výběrčího daní, navštěvoval normální školu, 1779-1782, 1783 šel do semináře (Johann folio 24r)

Ignác Pfabl, syn správce z Kostelního Vydří, studoval v Jihlavě 2. školu, platil 50 zl., 1781-1783 (Johann folio 24v)

Josef Praschinger, syn vrchního úředníka z Českého Rudolce, normální škola, 50 zl. 1781-1783, 1783 šel do semináře (Johann folio 24v)

Johann Wesselý, syn lesního správce z Meziříčí, 1790 - 1792, platil 60 zl.

Roku 1778 v červenci opět pruská armáda vtrhla do Čech. Začala tzv. bramborová válka. Prusové a Sasové byli zastaveni generálem Laudonem a válka skončila mírových jednáním v Těšíně v květnu 1779.

K roku 1779 si **Johann Anton** poznamenal příchod nových kolegů či spíše nadřízených na krajské hejtmanství - Leopold Pertholt jako druhý zástupce (substitut) hejtmana a pan z Rosenzeigu jako třetí zástupce dorazili do Jihlavy.

Koncem listopadu 1780, **Johannovi Antonovi** bylo 55 let, zemřela Marie Terezie a samostatné vlády se ujal Josef II., který za 10 let své vlády vydal asi 6 000 patentů, výnosů a nařízení, zasahujících do všech oborů a oblastí života. V dubnu 1781 byl změněn systém odvodů do armády. Každý pluk měl pevně stanovený doplňovací obvod, přičemž z celkem 59 pěších pluků jich bylo 23 doplňováno v Českých zemích. Mezi nejdůležitější reformy lze zařadit povolení nekatolických vyznání v říjnu 1781 a zrušení nevolnictví patentem z listopadu 1781. V únoru 1784 byl vydán matriční patent, který zavedl jednotnou formu zápisů do matričních knih.

Dne 7. června 1783 byl suspendován krajský hejtman Bohsi a 12. června převzal úřad hejtmana Johann Nepomuk Hofer, který přijel ze Znojma. V květnu roku 1784 byl krajský úřad přeložen z Jihlavy do Velkého Meziříčí a byl tam až do roku 1793. Návratu úřadu do Jihlavy se však **Johann Anton** ve funkci komisaře již nedočkal. K roku 1785, bylo mu 60 let, si poznamenal: „ my nadpočetní komisaři krajského úřadu jsme byli koncem srpna všichni z krajského úřadu odbytí, bez obdržení důchodu za věrně vykonané služby“.

Konec služby na krajském úřadu neznamenal konec aktivit **Johanna Antona**. Čtyři měsíce roku 1785 nebyl ničím zaměstnán, ale již 11. ledna 1786, v 61 letech, je angažován jihlavským magistrátem a přebírá agendu kolkování. Tuto činnost patrně vykonává až do května 1789. Dne 27. května 1789 je **Johann Anton** pověřen vedením stavby či spíše rekonstrukce pivovaru na Panenském předměstí. Pod jeho vedením jsou vystavěny některé nové zdi, nové krovy, technické zařízení pivovaru. Stavba však skončila ještě v tom samém roce.

V té době však Evropa dozrává pro další krizové období. Ve Francii 14. července roku 1789 padla Bastila a tak začala revoluce, která v dalších letech ovlivnila politický vývoj celé Evropy.

Dne 6. listopadu 1789 je **Johann Anton** pověřen jihlavskou městskou obcí funkcí daňového soudce (Steuer Richter) a po přezkoušení na krajském úřadě převzal agendu výběru pozemkové daně v Jihlavě, Špitálském předměstí a Dřevěných mlýnech (Holtzmühl). Plat 24 zl. ročně, což bylo proti jeho předchozím platům výrazně méně. Již k 30. dubnu 1790 však byla pozemková daň zrušena. Zde se silně prolíná osud **Johanna Antona** s politickou situací v monarchii. Pozemková daň byla výsledkem daňové reformy Josefa II. Přípravou na tuto reformu bylo vypracování nového berního katastru, byly zřízeny katastrální obce a stanoveno daňové zatížení výnosu - 12 % mělo být odváděno státu v podobě pozemkové daně a 18 % ve formě dávek vrchnosti. Patent byl vyhlášen 10. února 1789 a vstoupil v platnost 1. listopadu 1789 (což byl počátek vojenského a berního roku). Po roce roboty za peněžní náhradu měla být roboty od 1. listopadu 1790 zrušena. Ovšem nestalo se tak pro odpor šlechty, a protože Josef II. ve svých 49 letech dne 20. února 1790 zemřel. Císařův bratr a následník trůnu Leopold II. po převzetí vlády reformu zrušil a obnovil bývalé poddanské robotní povinnosti. Nicméně část reformy, rovnoměrné zdanění šlechtické půdy se zdaněním půdy poddanské zůstalo zachováno.

K 1. listopadu 1791 byl **Johann Anton** ustanoven městským výběrčím daní, ale zda v této funkci působil i další roky, nevíme. U příležitosti Leopoldovy korunovace se v srpnu 1791 uskutečnila v Klementinu první průmyslová výstava. Leopold II. uzavřel mír s Osmanskou říší a pruským králem Bedřichem Vilémem II. V březnu 1792 ve věku 45 let nečekaně Leopold II, císař římský a král český, zemřel ve Vídni. Jeho nástupcem se stal jeho syn František II., resp. jako král český František I. Jeho korunovace se konala v Praze v srpnu 1792. Již v dubnu 1792 vstoupili Francouzi do habsburského Nizozemí a začala první válka s nimi. Období dalších 23 let bylo obdobím zápasu Evropy s francouzskou revolucí.

Ke dni 23. březnu 1793, tj. v jeho 68 letech si **Johann Anton** poznamenal, že byl zvolen starším v nákladnické (pivovarnické) společnosti, s platem 80 zl. Poslední zápis o jeho profesním zařazení se vztahuje ke dni 1. prosince 1795, bylo mu 70 let, kdy byl, jak říká, potvrzen jako výběrčí nápojové daně. Jeho plat byl 5 kr. z každé várky piva.

Co se dále dělo v domácnosti **Johanna Antona** se již z jeho zápisů nedovídáme. Rok 1795 je posledním rokem, který **Johann Anton** zmiňuje. Podle zápisu v matrice úmrtí zemřel **Johann Anton Risenfelder** dne 29. července 1797. Dožil⁴⁵ se tak necelých 72 let.

Elisabetha Risenfelderin (9. generace)

Celým jménem **Maria Elisabetha Catharina Risenfelderin** se narodila dne 8. listopadu 1755 ve čtyři hodiny odpoledne. Bylo to po 9 měsících a 17 dnech od sňatku **Johanna Antona Risenfeldera** a **Antonie** roz. **Schaufler**. Porodní bábou byla Anna Rosina Staudlin, které bylo již 78 let. **Johann Anton** si poznamenal, že zemřela o rok později na mrtvici. Poznamenal si též pečlivě výdaje spojené s křtinami **Elisabethy**. Dovídáme se, že utratil celkem 17 zl. a 47 kr. Šlo o platby např. kaplanovi 39 kr., kostelníkovi 7 kr., kmotrům 2 zl. 34 kr., za mši 30 kr. a za pohoštění - víno 2 zl., chléb 6 kr., jablka 18 kr. atd. Křest provedl následující den kaplan Bernard, kmotrem byl Leopold Pauernberger a jeho manželka Marie Anna. Jako kmotři jsou uvedeni i u většiny dalších dětí.

Jaký byl další osud **Elisabethy** v dětství a mládí nevíme. Až ke dni 8. srpna 1785, si **Johann Anton** ve své kronice poznamenal, že „byla moje milovaná dcera **Elisabetha** s panem **Antonem Großem** ve zdejším farním kostele, ráno v 7 hodin, tehdejším panem zemským děkanem otcem Michalem Lošem oddána“. Svědkem byl pan Joseph Kammermaÿer, jihlavský měšťan - jirchářský mistr a radní města Polné Mangold. Družičkou byla její sestra

⁴⁵ Zápis o jeho smrti nebyl uveden v kronice. V zápisníku obsahujícím informace o narozeních a úmrtích v rodině **Johanna** (obsahově téměř totožný s obdobnými zápisy v kronice) je uvedeno, že **Johann v. Risenfeld** zemřel 22. února 1806. Toto datum jsem chybně uvedl v článku o **Johannu z Risenfeldu** z roku 2010 (Polensko č. 4, ročník IX., Polná 2010, str. 20). Ve skutečnosti je to datum úmrtí jeho stejnojmenného syna.

Apolonie. Po obědě v Jihlavě odjeli novomanželé do Polné.

Než budeme pokračovat v příběhu **Alžběty** (české matriky uvádějí její jméno v českém tvaru a dále ji tak bude nazývat i v tomto článku) a **Antona** (či též **Antonína**), je třeba se zmínit o rodině **Großových**.

Otcem **Antona** byl **Ignác Groß** (v českých matrikách **Hynek**), který je uváděn jako mistr (Glassmeister) ve sklářské huti ve Voňově (Wonow), nyní Zvonějově, osadě obce Štoky, poblíž Polné, náležící do Stržitežského panství. Narodil se asi kolem roku 1698, ale nevíme kde. Jistě to nebylo v Polné, kam **Ignác** přišel až jako asi čtyřicetiletý. Dne 11. března 1738 v Polné zakoupil dům na náměstí č. 47⁴⁶ od Jana Salufa za 2 470 zl. V kupní smlouvě je **Ignác** uváděn jako „panství Stržitežského sklených hutí mistr“. Kupní cenu byl kupující povinen složit „na právo“ města Německého Brodu, jehož magistrát dával k prodeji souhlas. Prodávajícího zastupoval právní zástupce (judicis delegati), šlo tedy zřejmě o prodej majetku z dědictví pod patronací městské rady Německého Brodu. K domu náležely pole, louky, stodola, zaseté ozimy, zásoba sena a slámy i vybavení k orbě.

Ignác Groß uzavřel sňatek s **Annou Tocz**, která se narodila dne 24. června 1717 v Polné. Jejím otcem byl **Pavel Tocz** a matkou **Rosina Wodak**. Nevíme, ale kde se konala jejich svatba, polenská matrika sňatků ji neuvádí.

Otázkou je, zda nejdříve **Ignác** přišel do Polné a pak se seznámil s **Annou** a uzavřeli sňatek nebo se s ní seznámil a uzavřel sňatek a pak přišel do Polné. Manželé spolu měli nejméně 4 děti, ale pouze křest posledního z nich je uveden v polenské matrice. To znamená, že narození prvních tří dětí se odehrálo někde jinde, snad ve Stržiteži, ale prokázáno to nemáme. Také věk otce (je-li údaj o věku v matrice úmrtí správný) při narození dětí byl relativně vysoký; 51 let při narození posledního dítěte. Zdá se tedy reálnější, že **Ignác** v roce 1738 koupil v Polné dům, ale stále se zdržoval někde u svého působiště ve sklářské huti (od Polné to

⁴⁶ V mém článku Osm generací rodu Klusáčků, Genealogické a Heraldické listy 4/2008, ročník XXVIII. je uvedeno č. 48, které je uvedeno v jednom rodném listě, ale je zřejmě chybné

sice není daleko, ale v tehdejších podmínkách každodenní dojíždění do práce se také nezdá jako pravděpodobné). Teprve asi po čtyřech letech, někdy kolem roku 1742 se žení čtyřiačtyřicetiletý **Ignác** s pětadvacetiletou **Annou Tocz** a to ještě v původním působišti **Ignáce** a tam se také rodí první 3 děti **Ignác (2)**, **Theresia** a **Anton** a teprve poslední dcera **Johanna Barbora** se rodí dne 18. června 1749 v Polné v domě č. 47, ale vzápětí zde také 30. června 1749 umírá.

Patrně první dcera **Theresia**, narozená asi kolem roku 1743, dne 18. dubna 1763 uzavírá v Polné sňatek s **Philipem Gehrem**. Ten byl vojenským chirurgem pluku Anspach⁴⁷, který byl v té době v Polné ubytován, což bylo zřejmě důsledkem tzv. sedmileté války s Pruskem, která skončila právě v roce 1763. **Ignác** je již v matrice uváděn jako polenský měšťan. Ze zápisu plyne, že ohlášky byly provedeny v Halbensdorfu v Sasku v únoru téhož roku, odkud zřejmě pocházel manžel. S manželem **Theresia** též jistě z Polné navždy odešla.

Syn **Ignác (2)** je prokázán smlouvou o postoupení domu č. 47 na **Antona** ze dne 5. listopadu 1784. Důvodem převodu domu za života **Ignáce (1)** byl neshody mezi bratry **Antonem** a **Ignácem (2)** v hospodaření. Protože nebyla naděje na shodu obou bratrů, dohodli se, že dům přejde na **Antona**, který se ale současně touto smlouvou zavazuje vyplatit odstupné ve výši 3 000 zl. ve prospěch **Ignáce (2)**. Ten se současně zřekl dědictví. S domem se zavázal Anton převzít i závazky a pečovat až do jejich smrti o své rodiče. V němčině sepsanou smlouvu podepsali otec a synové **Grošovi** a jako svědci Jakub Vendelka a Franc Vassiczek. Jiné informace o **Ignácovi (2)** nemáme, v Polné se neoženil ani neměl potomky.

Půl roku po převodu domu **Ignác (1) Groß** zemřel dne 13. června 1785 v Polné ve věku 87 let (je-li tento údaj podle matriky správný). Dožil se tak vysokého věku a prožil zřejmě i úspěšný život. Zemřel v červnu a již počátkem srpna téhož roku se též v relativně vysokém věku žení **Anton**, jako by trochu čekal, až otec zemře. Jeho maminka **Anna Grossová** zemřela dne 21. září 1791 ve

⁴⁷ Polná 1242-1992, kolektiv, MÚ Polná 1992, str. 70

věku 74 let (v matrice je uvedeno 78) a dožila se tak narození čtyř z pěti svých vnoučat.

Pokračujeme příběhem **Alžběty** a **Antona Großových**. Ani u **Antona** nevíme přesné datum narození. Původní informace z rodinných podkladů, že se narodil v Polné v roce 1753, je chybná. Jeho rok narození můžeme dopočítat podle dvou údajů o věku při sňatku a úmrtí. Při sňatku 1785 se uvádí, že je mu 37 let, při úmrtí 1798 je uveden věk 51 let. I když tyto údaje bývají často velmi nepřesné, zde se shodují a odkazují na rok 1747 jako rok narození **Antona**. Také jeho profese není zcela bez otazníků. Při sňatku je v jihlavské matrice označen tak jako jeho otec **Ignác** jako Glassmeister. Roku 1786 je v polenské matrice uveden jako městský kontribuční (úředník městské daňové správy). Podle záznamu v kronice **Johanna Antona Risenfeldera** k roku 1786 „v měsíci září byl můj p. **Adam Anton Gross** jako ~~městský rychtář~~ a policejní dozorcí v Polné ustaven a zároveň jako městský daňový výběrčí. Roku 1788 odstoupil.“ (městský rychtář je škrtnuto již **Johannem Antonem**). Při narození dalších dětí je již uváděn pouze jako „soused“ nebo „obyvatel“ Polné. Zřejmě se tedy dále živil hospodařením, na pozemcích patřících k domu č. 47.

Nejasná rodinná paměť měla za to, že **Alžběta** utekla od rodičů proti jejich vůli a že to byl nerovný sňatek. Skutečnost však byla jiná, sňatek se konal v Jihlavě u sv. Jakuba, v místě nevěstina bydliště a postavení jejího manžela **Antona Große** odpovídalo i postavení otce **Alžběty**. Romantický příběh o nerovném vztahu se tedy nekonal. Také **Alžběta** bylo při sňatku v relativně pokročilém věku 30 let (nikoliv 27 jak uvádí matrika) a tak se můžeme spíše domnívat, že rodiče byli rádi, že svou dceru konečně provdali. Svědčí o tom i druhý zápis v kronice o jejím sňatku s **Großem**, kde **Johann Anton** o své dceři píše jako o „meine herumstehende Tochter“, což by se dalo asi přeložit, jako „má neprovdaná - na ocet - dcera“.

Manželé **Alžběta** a **Anton Großovi** měli pět dětí, narozených v rozmezí devíti let v letech 1786 až 1795. Jen jedno z nich se nedožilo dospělosti. Dcera **Anna**, která se narodila dne 18. srpna 1789, zemřela 1. prosince 1791 ve stáří 2 let 3 měsíců a 14 dní.

Narození první vnučky si **Johann Anton** poznamenal do kroniky. Dne 17. června 1786 se v Polné č. 47 narodila **Antonie Großová**, která se posléze, po sňatku s **Janem (2) Klusáčkem** dne 25. února 1808, stala matkou mého pradědečka **Jan (3) Klusáčka**, narozeného dne 29. srpna 1827 v Polné. **Antonie** zemřela roku 1871 jako 85letá, ale to je však již jiný příběh.

Dne 6. listopadu 1787 se v Polné č. 47 **Alžbětě** narodil syn **Jan Groß**, který žil 71 let až do 1. prosince 1858 a byl ševcem. Oženil se roku 1823 s **Evou Roštok** a měli pět dcer **Antonii** nar. 1825, **Aloisi** nar. 1828, **Františku** nar. 1831, **Marii** nar. 1833 a **Annu**, která se narodila i zemřela roku 1835. Všechny dcery se vdaly do Vídně, jak je poznamenáno v matrice. První **Antonie** v roce 1851 jako 26letá, druhá **Marie** v roce 1858 jako 25letá, třetí **Františka** v roce 1860 jako 29letá a poslední **Aloisie** v roce 1863 jako 35letá. Rodina se dost stěhovala po Polné. Sňatek byl vypraven z č. 142 M a první dcery se narodily v č. 145 M. Ve stejném domě se narodila i většina dětí **Janovy** sestry **Antonie Klusáčkové**, takže po určitou dobu sdíleli stejné obydlí. Dále obývali domy č. 52 M, 68 M a 115 M. **Jan** zemřel v č. 37 D.

Dalším synem **Alžběty** a **Antonína Großových** byl **Josef**, který se narodil v Polné č. 47 dne 22. května 1791 a byl soukeníkem. **Josef** zemřel dne 9. září 1879 a dožil se tak vysokého věku 88 let. Oženil se roku 1816 s **Františkou Strnadovou** a měli šest dětí: **Jan Groß** se narodil roku 1816, **František** roku 1817, ale již 1818 zemřel, **Antonín** se narodil roku 1819 a žil až do roku 1887, **Marie** se narodila roku 1824, **Františka** se narodila 1828 a žila do roku 1892 a **Filip** se narodil roku 1834, ale zemřel již roku 1836. Josefova rodina od sňatku obývala dům č. 140 M.

Dne 26. září 1793 prodal **Anton** dům č. 47 v Polné a rodina se zřejmě přestěhovala do domu č. 55 M, kde se narodila dne 8. března 1795 poslední dcera **Františka**. Ta se později provdala za rukavičkáře **Antonína Röhricha** a jejich syn **Josef Röhrich** si vzal roku 24. května 1848 za manželku **Johanu Svobodovou**. Její setra **Anna Svobodová** si pak vzala **Ludvíka Klusáčka**, dalšího syna **Antonie Großové**

a **Jana (2) Klusáčka**. Rodiny **Röhrichů** a **Klusáčků** společně v roce 1898 slavili zlatou svatbu. **Františka** zemřela v Polné roku 1862 v 67 letech.

Manželství **Antona** a **Alžběty** trvalo jen 13 let. **Anton** zemřel na souchotiny dne 1. července 1798 ve věku pouhých 51 let. **Alžbětě** bylo 43 let a zůstala sama se čtyřmi nedospělými dětmi. Nejstarší **Antonii** bylo 12 let a nejmladší **Františce** jen 3 roky. Asi neměla jednoduchý život, protože podporu nemohla čekat ani od svého otce **Johanna Antona**, který zemřel rok před jejím **Antonem**. Přesto **Alžběta** své potomky dokázala zabezpečit. Všichni uzavřeli manželství a přivedli na svět velký počet dětí. Nejdříve narozené vnouče se však narodilo až 18 let po smrti dědečka **Antona Grosse**. **Alžběta** jej naopak přežila o dlouhých 43 let a zemřela v polenském špitále ve věku 86 let dne 24. listopadu 1841 a tak se dožila narození prakticky všech vnoučat.

Elisabethou či **Alžbětou** končí historie námi sledované linie **Risenfelderů**. Jejich genetický kód pokračuje dále v rodu **Grossů** a v dalších rodech, na jejichž počátku je **Alžběta**, mezi jinými i rodu **Klusáčků**.

2. část

Sourozenci **Nicodema** (3. generace)

Andreas (1) Risenfelder

Sourozenců **Nicodema** bylo patrně více, ale víme zatím pouze o jednom - **Andreasovi (1)**. Kdy se druhý syn **Johanna (2)** narodil nevíme. Marzy potvrzuje, že je bratrem **Nicodema** a uvádí u jeho jména zřetelně datum 1589⁴⁸. Protože ale jeho otec **Johann (2)** zemřel roku 1584, nemůže to být datum jeho narození. Odhadujeme, že se mohl narodit kolem roku 1550. Z analýzy matričních zápisů však téměř jistě vyplývá, že žil ještě jeden **Andreas (2)** a je velmi pravděpodobné, že byl synem svého stejnojmenného otce. A je též možné, že rok 1589 je rokem narození tohoto druhého **Andrease**.

Marzy uvádí, že **Andreas (1)** měl za manželku **Sofií** a měli dceru **Annu**, jejímž manželem se posléze stal **Gallus**

⁴⁸ Marzy, str. 67a

Pautz. Anna se mohla narodit kolem roku 1580, ale protože matriky křtů jsou vedeny až od roku 1599 nemůžeme to prokázat. Předpokládáme, že z tohoto manželství se narodil i onen **Andreas (2)**. **Sofie** zemřela asi kolem roku 1598, protože ke dni 30. října 1601 je doloženo narození **Davida**, syna **Andrease** z matky **Justiny**. Záznam o sňatku však v matrice nebyl nalezen a uskutečnil se tedy asi před rokem 1599. Není zcela jisté, zda již to není první manželka **Andrease (2)**, ale příkláním se spíše k názoru, že je to druhá manželka **Andrease (1)**.

Další informace z matriky říká, že dne 12. února 1620 si **Andreas** bere za manželku **Susannu Leipoldt** a o rok později dne 6. ledna 1621 je doloženo narození jejich syna **Pauluse**. Svědkem na svatbě byl **Nicodemus Risenfelder**. Nevíme zda nejde o třetí manželství **Andreas (1)**, ale s ohledem na jeho předpokládaný věk se to nezdá pravděpodobné. Jediné co trochu tuto hypotézu zpochybňuje je ta skutečnost, že mezi svědky je otec nevěsty, bratr otce, ale ne otec sám. Ovšem šest let poté, dne 23. května 1626, umírá **Andreas** a tato skutečnost je doložena matrikou. Mohli bychom se domnívat, že zemřel **Andreas (2)**, ale tuto skutečnost vylučuje další matriční zápis o křtu **Susanny Risenfelderin** ze dne 5. května 1631. A v tomto roce je již téměř prakticky vyloučeno, aby otcem byl **Andreas (1)**, i kdybychom posunuli jeho narození z roku 1550 o deset či dvacet let kupředu. V roce 1626 bylo **Andreasovi (1)** hezkých 76 let a to je věk pravděpodobný pro jeho dožití; stejného věku se dožil i bratr **Nicodemus**.

Uvedli jsme již, že **Andreas** byl též roku 1631 svědkem na svatbě **Lucase Risenfeldera**, tedy zřejmě svého bratrance. Není zase zcela jisté, který z nich to byl, ale stěžejním důkazem se zdá ono narození **Susanny** roku 1631 a mám za to, že šlo o **Andrease (2)**. Jaké byly další osudy potomků obou **Andreasů** nevíme a je to úkol pro další badatele.

Sourozenci Joannese Henrica (5. generace)

Ludovicus Augustinus Risenfelder

Ludovicus Augustinus Risenfelder se narodil dne 25. května 1634 v jednu hodinu v noci jako druhorozený po

Johannovi Heinrichovi. Byl pokřtěn páterem Františkem Bühnem. Jedním z jeho kmotrů byl Johann Höfer ze Sparbergu, v té době císařský rychtář v Jihlavě.

Z matričního zápisu o sňatku vyplývá, že **Ludovicus Augustinus** byl doktorem filosofie. K jeho životnímu osudu bude zřejmě možné dohledat další informace, vzhledem k jeho působení ve správě města. Již od roku 1659, tedy od pětadvaceti let je uváděn jako úředník města Jihlavy (v té době byl tatínek stále primasem Jihlavy), 10 let byl radním a později kráčel ve šlápějích svého otce a od 13. února 1674 do své smrti 18. července 1703, tedy 29 let byl císařským a královským rychtářem a tedy faktickým nejvyšším představitelem Jihlavy. Rychtářem se stal ve čtyřiceti letech. Tuto funkci převzal po Petrovi Pauspertovi z Drachenthalu, který ji vykonával po úmrtí **Ludovicova** otce **Lucase**.

Ludovicus Augustinus byl jistě dvakrát, možná třikrát ženatý a založil tak druhou linii rozrodu **Risenfelderů**. První manželkou byla **Anna**, podle Marzyho dcera Kryštofa Wožiczského. Podle matričního zápisu o sňatku ze dne 28. lednu 1659 byl ale otcem **Anny** radní (senatoris) Wenceslaus Ksatiborský (**Wožiczkin** byla **Rosina** manželka **Johanna Heinricha**, staršího bratra **Ludovica Augustina** a informace Marzyho bude asi mylná). Z tohoto manželství se podařilo dohledat sedm dětí - šest dcer a jednoho syna. **Dorothea** se narodila dne 19. ledna 1660. Marzy **Dorotheu** zná, neví datum narození, ale pouze datum sňatku - 25. října 1677⁴⁹. **Dorothea** podle Marzyho zemřela 11. srpna 1684. Bylo jí 24 let. Další dcera, **Anna Regina**, se narodila dne 13. prosince 1661, **Rosina** dne 11. dubna 1664, **Ferdinandus Ernestus** v roce 1666, **Maria Magdalena** dne 28. dubna 1670, **Maria Catharina** dne 13. dubna 1673 a **Anna Elisabeth** dne 11. července 1675. Otcí bylo v tomto roce 41 let. Marzy ví též o narození **Rosiny** a uvádí že si později vzala Jakuba Kindera, ale jiné informace již Marzy nezná.

Druhou manželkou, kterou však Marzy neuvádí, je **Dorothea Apollonie**, nám neznámého rodu. Zápis o sňatku nebyl nalezen, ale existují zápisy o narození čtyř synů.

⁴⁹ zápisy v matrice z tohoto období chybí

První **Ludovicus Antonius** se narodil dne 25. srpna 1680. **Leopoldus Adalbertus** se narodil 9. února 1682. Dne 17. května 1686 narodil **Josephus Antonius Eusebius** a 10. dubna 1688 se narodil **Joannes Georgius Eusebius**, když otci byly 54 roky.

Informace Marzyho k této větvi Risenfelderů jsou neúplné a poněkud zmatené. Jako druhou manželku uvádí **Annu Paulinu** dceru Ferdinanda Ernsta Goska. Sňatek není doložen matrikou a nepodařilo se dohledat ani žádný zápis o narození dětí. Pokud nejde o omyl Marzyho, muselo toto bezdětné manželství být velmi krátké, uzavřené někdy mezi roky 1676 a 1678 - po smrti první manželky **Anny** a narozením prvního syna z druhého manželství s **Dorotheou Apollonií**. Zmatek ještě umocňuje informace Marzyho o narození dcery Anny Pauliny dne 10. dubna 1688, přesně v den narození výše uvedeného **Joannese Georgia Eusebia**. Záznam o jejím narození v matrice existuje, její matkou je opravdu Anna Paulina, ale otcem je Bernard Stögner. Další údajná dcera Anna Regina se měla narodit dne 25. ledna 1686. Tohoto dne se však narodila Anna Regina, jejímž otcem je opět Bernard Stögner. **Anna Regina** narozená z prvního manželství se narodila již 13. prosince 1661. Z těchto faktů lze s velkou pravděpodobností usuzovat o tom, že údajné druhé manželství nevzniklo.

Není cílem tohoto příběhu dále sledovat životní osudy této větve **Risenfelderů**. Ponecháváme to dalším badatelům. Stojí však za zmínku nahlédnout krátce do života jediného syna z prvního manželství **Ludovica Augustina** a **Anny** a to **Ferdinanda Ernesta** (6. generace). Narodil se dne 3. července 1666. Oženil se dne 11. února 1697 s **Clarou Millerin**. Z tohoto manželství se narodili dva synové a dvě dcery. **Ludovicus Adalbert** (7. generace) byl pokřtěn 29. března 1698, ale narodil se nejspíš již 25. března 1698. K tomuto datu je doloženo narození **Johanna Risenfeldera**, který 13. listopadu 1720 vstoupil do řádu Premonstrátů. Protože v matrice zápis o narození **Johanna** chybí, je pravděpodobné, že **Ludovicus Adalbert** přijal při vstupu do řádu jméno **Johann** a jede tedy o totožné osoby. Prošel různými funkcemi v řádu a zemřel v klášteře Geras v Rakousku (dodnes existujícím) dne 8. května 1754 ve věku 56 let.

Druhý syn **Ignatius Adolphus** (7. generace) se narodil dne 30. července 1701. Také on se rozhodl pro církevní kariéru. Do řádu jezuitů vstoupil dne 27. října 1717. Studoval v Brně dva roky a v Olomouci čtyři roky. V dalších letech prošel jezuitskými kolejemi ve Znojmě, v Nise, Svídnici, opět Olomouci, Chomutově, Jindřichově Hradci, Lehnici, Praze, Jičíně a Klatovech. V roce 1739 pobýval na Sv. Hoře u Příbrami. Zemřel v Klatovech dne 15. února 1742 ve věku necelých 41 let.

Zdá se, že pobyt v klášterech spíše život zkracoval a to i u dalších členů jezuitského řádu, jak uvidíme. Ženatí **Risenfelderové** se dožívali často podstatně vyššího věku. Jejich dědeček **Ludovicus Augustinus** zemřel ve věku 69 let.

Dcera **Maria Barbara** se narodila dne 6. srpna 1703 a **Rosina Catharina** dne 16. února 1706.

Franciscus Risenfelder

Franciscus Risenfelder, třetí přeživší syn z **Lucasova** prvního manželství se narodil 24. prosince 1642. Jeho kmotrem byl Adam Kram a jeho žena Judith. **Franciscus** se oženil asi v roce 1667, i když zápis v matrice chybí. Bylo by mu 25 let. Jeho manželka se jmenovala **Martha**. Doloženo je narození čtyř dcer a jednoho syna. První dcera **Anna Elisabeth** se narodila dne 6. března 1667, **Maria Elisabeth** 23. června 1669, **Eva Rosina** 25. prosince 1671 a **Regina** dne 7. září 1674, **Godefridus (Gottfried) Risenfelder** se narodil jako poslední dne 26. července 1677. **Franciscus** zemřel dne 29. února 1684 ve věku 47 let. Jiné informace o něm nemáme.

Jeho synovi **Godefridovi** (6. generace) bylo při úmrtí otce pouhých 10 let. To byl asi také důvod proč jako sedmnáctiletý vstoupil dne 20. října 1694 jezuitského řádu. Studia začínal v Brně a poté působil v Praze, Svídnici, Chomutově, Telči, Olomouci. V roce 1706 ve dnech 19. září až 21. září, v třech dnech po sobě, absolvoval svěcení na podjáhenství (subdiaconatus), jáhenství (diaconatus) a kněžské svěcení (presbyteriatu). Zemřel v Chomutově 8. června 1715. Bylo mu jen 38 let.

Joannes Wilhelmus Risenfelder

Joannes Wilhelmus Risenfelder se narodil 17. dubna 1648, jako první syn z druhého manželství **Lucase** s **Rosinou Waldthauserin**. Jeho narození se uskutečnilo zhruba 4 měsíce po dobytí města císařskými a ukončení švédské okupace. Vstoupil do řádu Jezuitů dne 9. února 1664, tedy v 16 letech. Po roce stráveném v Jihlavě studuje dva roky v Brně, rok v Chomutově a tři roky v Praze. Působí pak v Chebu, Chomutově, Praze, Jičíně, Opavě, Nise Znojmu, Brně, Kladsku a Českém Krumlově. Nižší svěcení obdržel dne 5. března 1667 a vyšší svěcení ve dnech 29. února 1676 a prvního a druhého března, byl vysvěcen na kněze (presbyteriatus). Podle Marzyho složil čtvrté sliby dne 15. srpna 1678. Zemřel dne 29. dubna 1684 v Českém Krumlově, také velmi mlád, ve věku 36 let.

Carolus Norbertus Risenfelder

Carolus Norbertus Riesenfelder se narodil dne 12. března 1650 jako druhý syn **Lucase** z druhého manželství. Marzy u něj uvádí chybné datum narození i chybné datum vstupu do řádu jezuitů. Je dalším (čtvrtým a posledním) z **Lucasových** potomků, který vstoupil do řádu jezuitů. To se stalo dne 21. ledna 1668. Bylo mu 18 let. Prošel školským systémem jezuitů. Studia začal v Jihlavě, přešel do Brna, pak do Českého Krumlova a studia zakončil v Olomouci. Na rozdíl od bratra nepřijal kněžské svěcení. Působil jako profesor v Žagani a Hlohově v dnešním Polsku, dva roky v Praze, rok v Telči a ke konci života opět v Hlohově a Wartenbergu. Zemřel v dnes polském Bradu (poblíž Wartenbergu⁵⁰, kde byla residence řádu ve které ke konci života pobýval) dne 1. května 1681. Bylo mu pouhých 31 roků.

Fridericus Ferdinandus Risenfelder

Fridericus Ferdinandus Risenfelder, čtvrtý syn z druhého manželství **Lucase** se narodil se dne 17. února 1653. K roku 1686 je uváděn jako Salis Praefecti – správce solného monopolu (skladu) v Jihlavě (německy Saltzversilber) a k roku 1687 uvádí Marzy jeho postavení

⁵⁰ „Domy Tovaryšstva (jezuitů) v Čechách se zpočátku počítaly k provincii německé, od jejího zřízení r. 1563 k provincii rakouské. Roku 1623 byla zřízena zvláštní provincie česká, k níž náležely také koleje na Moravě (Olomouc 1566; Brno 1572, s rezidencí v Tuřanech; Jihlava 1624; Znojmo 1624; Kroměříž 1636; Telč 1651) a ve Slezsku (Nisa 1622; Hlohov 1625; Opava 1625, s rezidencí v Jemeticích; Zaháň 1628; Vratislav 1638, s rezidencí ve Wartenbergu; Svídnice 1652; Lehnice; residence v Těšíně, Tarnovicích, Břehu, Opoli). R. 1625 bylo v české provincii 288 členů řádu (mezi nimi 118 kněží), r. 1633 již 547 členů (202 kněží), r. 1653 628 členů (322 kněží). R. 1639 měly jezuitské školy 5600 žáků“ (<http://www.jesuit.cz/old/?id=historie>)

jako c. k. Tazeneinwehrrer - výběrčí daně pивní, tzv. pивního tácu. Sůl i pivo byly významným zdrojem daní. Byl dvakrát ženatý. První sňatek uzavřel jako 18letý dne 12. května 1671 s **Reginou** (narodila se 31. srpna 1650), jejímž otcem byl Raphaelis Hoppstädter. Z tohoto manželství se narodily čtyři dcery: **Maria Rosalia** dne 25. září 1672, **Barbara Apolonia** dne 12. března 1676, **Anna Francisca** dne 25. ledna 1680 a **Regina Theresia** 11. srpna 1682. Jejich maminka **Regina** umírá měsíc po narození poslední dcery dne 22. září 1682.

Vdovec se čtyřmi dcerami **Fridericus Ferdinandus** uzavírá dva měsíce nato dne 23. listopadu 1682 sňatek s **Marií Catharinou Ziglerin**. Měli tři syny. **Franciscus Ferdinandus** se narodil 11. září 1683, **Franciscus Josephus Risenfelder** se narodil 31. ledna 1686 a **Franciscus Leopoldus** dne 26. dubna 1688.

Ferdinandus v dubnu roku 1697 zřejmě zpronevěřil z pokladny solného monopolu, jehož byl šéfem, ohromnou částku 30 000 zlatých a utekl z Jihlavy. S ním asi utekl i jeho kamarád Matouš Krenberger, soukenický mistr, který si vypůjčil sukno v hodnotě 70 000 zlatých. O rok později bylo jméno **Ferdinanda** pověšeno na šibenici postavené na Horním náměstí. Tyto zprávy jsou obsaženy v Müllerově kronice⁵¹ a publikoval je František Hoffmann. Jak to s **Ferdinandem** dopadlo nevíme, ale nakonec se zřejmě vrátil do Jihlavy, protože je v matrice doloženo jeho úmrtí 10. července 1709 a stejné datum uvádí i Marzy. Sledování osudů této větve opět zůstává na dalších generacích badatelů.

Sourozenci Leopolda (6. generace)

Joannes Henricus (2) Risenfelder

Joannes Henricus (2) se narodil 4. února 1674 jako šesté dítě manželů **Johanna Heinricha** a **Rosiny** rozené **Wožiczkin**. Jméno dostal po otci. Kmotry byli urozený Martinus Gosko se svou manželkou Annou a pan Petri Pauspertl, císařský rychtář. Sňatek uzavřel ve věku 42 let dne 27. ledna 1716 s **Annou Paulinou Achutzin** a dne 9. ledna 1717 se jim narodil syn **Ferdinandus Norbertus** (7. generace). Kmotrem byl **Ferdinandus Norbertus Kostka**

⁵¹ Müller, Kronika fol. 41b a 42a; František Hoffmann, Listy a obrazy z minulosti Jihlavy, EKON, Jihlava 1999, str 250.

a jeho manželka **Christina**. Jiné informace o něm zatím nejsou.

Joan⁵² Antonius Risenfelder

Joan Antonius Risenfelder se narodil 18. ledna 1676. V 28 letech se dne 24. 11. 1704 oženil s **Marií Blandinou Reitzerin** manželskou dcerou Jeremia Reitzera a matky Elisabethy. Manželé měli nejméně šest dětí, čtyři syny a dvě dcery. Podle publikace „Almanach českých šlechtických a rytířských rodů 2009“⁵³ tři ze synů založili tři samostatné větve Riesenfelderů. **Joseph Johann Antonius Risenfelder** se narodil 25. prosince 1711 v Jihlavě. Když mu bylo 32 let oženil se s Marií Magdalenou Koch. Ve Falci byl povýšen na barona a byl vrchním úředníkem na panství Sternstein⁵⁴ u Lobkowitzů. Zemřel roku 1776 ve Falci. Druhý syn **Johann Riesenfelder** se měl narodit roku 1723 v Jihlavě a jeho potomci žili ve Vysokém Mýtě. Poslední syn **Augustin Risenfelder**, se měl narodit roku 1725 v Jihlavě a jeho potomci dále působit v Jaroměři. U těchto dvou synů jsem však nenalezl matriční zápis o křtu.

Naopak je doloženo narození syna jménem **Ignatius Antonius**, který se narodil dne 27. července 1714. Manželům se narodily také dvě dcery, v Almanachu též neuvedené. **Rosina Catharina** se narodila dne 9. června 1709. Dcera **Johanna Elisabetha Risenfelderin**, která se narodila dne 23. června 1720 se dne 24. dubna 1752 jako třiceti dvouletá provdala za již mnohokrát zmíněného úředníka a kronikáře v Jihlavě **Johanna Heinricha Marzy**. Ten byl o dva roky mladší než nevěsta, narodil se dne

⁵² Jako **Joan** je zapsán v matrice narozených. Obecně se převážně se držím latinských variant jmen z matriky. U některých jmen, ale používám německou variantu, především tam, kde je např. po tímto jménem veden v kronikách.

⁵³ Nakladatelství Zdeněk Vavřínek, Praha 2008, str. 289 až 292

⁵⁴ Okresní město v Bavorsku Neustadt an der Waldnaab (Nové Město nad řekou Waldnaab) leží 420 m nad mořem, měří 10 km² a má 6 000 obyvatel. Bylo poprvé zmíněno v roce 1218 jako Nova civitas. V roce 1261 jej koupil rod Wittelsbachů. V roce 1329 připadlo panství Störnstein-Neustadt falckému hraběti Rupertovi. Leží na území s historickým názvem Horní Falc. Její větší část se nazývala též Česká Horní Falc, (*Böhmische Oberpfalz*, též *Neuböhmen*). Za Karla IV. byla krátkodobě českou korunní zemí. Jádrem území bylo 24 panství, jež v roce 1353 získal Karel IV. od falckraběte Ruprechta (Karel IV. jej vyplatil ze saského zajetí) jako náhradu za jeho dluhy. K nim Karel připojil další území a celek roku 1355 zvláštní listinou inkorporoval do Českého království. Centrum tohoto celku bylo ve městě Sulzbach na hradě Rothenbergu. V čele země stál hejtman jmenovaný většinou z řad české šlechty. V roce 1373 postoupil Karel větší část Nových Čech zpět Wittelsbachům výměnou za Braniborsko a o zbytek přišel Václav IV., zejména za války s Ruprechtem Wittelsbachem na počátku 15. století. Lobkowitzové získali Neustadt v roce 1562 jako léno. Držel jej Ladislav II. z Lobkowicz, poté jeho syn Zdeněk z Lobkowicz s manželkou Polyxenou z Pernštejna a dále jejich jediný syn Václav Eusebius Popel z Lobkowicz, rada dvorské válečné rady od roku 1636, polní maršál od roku 1647 a prezident dvorské válečné rady od roku 1652. Říšské panství Neustadt a. d. Waldnaab a Störnstein povýšil císař Ferdinand III. dne 23. srpna 1641 na okněžněné hrabství se jménem Sternstein, které se stalo suverénní říšskou doménou. V roce 1807 bylo okněžněné hrabství Sternstein postoupeno nově vzniklému Království bavorskému. Titul okněžněný hrabě ze Sternsteinu byl Lobkowitzům ponechán.

15. srpna 1722. Její narození i sňatek jsou doloženy matrikou. **Marzy** zemřel ve věku téměř 79 let. Kdy zemřela **Joanna Elisabetha** zatím nevíme. Sledování osudů této linie překračuje cíle této studie a ponecháváme je dalším badatelům.

Sourozenci Frantze (7. generace)

Ludovicus Augustinus Risenfelder

Ludovicus Risenfelder se narodil 26. července 1695. Ve svých 25 letech, dne 28. října 1720, se oženil s **Annou Catharina Dornkreilin**. Následujícího roku v lednu se **Ludovicus** stal měšťanem v Jihlavě, ale tentýž rok 8. prosince 1721 zemřel ve věku 26 let. Manželství bylo bezdětné. Pozůstalá vdova **Anna Catharina** již za necelé dva měsíce 31. ledna 1722 uzavřela svatební smlouvu s Janem Jindřichem Schleinem a dne 10. února byli oddáni.

Joseph Risenfelder

Joseph Risenfelder se narodil 10. února 1698. Dne 18. října 1726 Joseph uzavřel svatební smlouvu s Rosinou Steinhauserin a 4. listopadu pak sňatek. S **Josephem** měl **Frantz** velké spory o zděděný majetek. Následující měsíc, sedm týdnů po sňatku, jak **Frantz** ve své kronice neopomněl zdůraznit, se **Rosině** dne 26. prosince 1726 narodil syn **Johann Joseph**. Otec **Joseph** byl v takové hanbě, že ani k oltáři s kmotrem nešel, zapsal do své kroniky **Frantz**. Kmotrem byl Lukáš Tadeáš Pernfus. Osud narozeného dítěte nebyl dobrý, protože 29. dubna 1727 se v noci v posteli udusilo. Bylo to stejný den, kdy **Josephovi** byl při sporu a dražbě rodný dům. **Joseph** byl v letech 1744 až 1764 (tedy ve věku 46 až 66 let) zaměstnáván u hospodářského direktoria, úřadu zřízeného jihlavskou městskou radou, který zabezpečoval správu jihlavského městského statku či panství, a to jako lesní pojezdny (Waldbereiter)⁵⁵. Podle **Johannovy** kroniky se svého místa vzdal v roce 1764 a odešel do Falce ke svému strýci. Roku 1766 se vrátil do Jihlavy a byl tam až do roku 1773, v červenci tohoto roku odjel do Vídně. Podle kroniky nebylo známo kdy a kde zemřel.

Maria Catharina Risenfelderin

⁵⁵ Jihlavské panství za působnosti hospodářského direktoria v letech 1726-1754, Lubomír Peltan, Vlastivědný sborník Vysočiny, Jihlava, 1998, str. 170.

Marie Catharina se narodila 26. dubna 1703. Dne 15. listopadu 1727 Marie Kateřina uzavřela svatební smlouvu s pekařem **Johannem Georgem Kammermeirem** a dne 25. listopadu po ohláškách uzavřeli sňatek. Marie Kateřina zemřela 23. dubna 1771 ve věku 68 let.

Sourozenci Johanna Antona (8. generace)

Anna Maria Clara Risenfelderin

První sestra **Johanna Antona** - **Anna Maria Clara** se narodila 2. srpna 1728 a byla tak o necelé 3 roky mladší než **Johann**. Dne 29. srpna roku 1740 byla, tak jako ostatní sourozenci biřmována - dostala jméno Josefa. **Anna Maria Clara** se 5. července 1751 ve věku 23 let provdala za **Eliase Creützbergra**, městského černobarvíře (Burgers Schwartzfärber) ve farním kostele Matky Boží. Manželovi bylo 51 let. V manželství nebyli dlouho, protože **Elias** následujícího roku 29. srpna 1752 ve ¾ na 12. hodinu v noci ve věku 52 let a 3 měsíců zemřel. Dne 8. května 1753 se vdova **Anna Maria Creüzbergerin** po druhé vdává a bere si **Tomáše Plitzku**, též černobarvíře (Schwartzferber) a dále její přechýlené jméno znělo **Plitschlin**. Dne 12. července 1754 se manželům narodil syn **Antonín Leopold**. **Tomáš Plitzka** zemřel 13. září 1788 ve Žďáru nad Sázavou. **Anně Marii** bylo 60 let. Kdy zemřela zatím nevíme.

Terezia Catharina Risenfelderin

Druhá sestra **Teresia Catharina** se narodila 8. října 1730 mezi 6 a 7 hodinou ráno, jméno při biřmování dostala Barbara. Provдалa se 15. října 1753 za **Johanna Engliesche** nar. 1724. Tento **Johann Nep. Engliesch** se uvádí jako svědek na svatební smlouvě **Johannovy** dcery **Apolonie** ke dni 30. červnu 1787. **Terezie Catharina** zemřela 6. listopadu 1791 ve věku 61 let. Její manžel zemřel 14. listopadu 1795 ve věku 71 let a 8 měsíců. Měli spolu 3 děti, **Eugen Frantz** se narodil 1754, ale po 4 letech 10 týdnech a 3 dnech zemřel. Později se narodila **Teresia** a **Johanna**. **Teresia Englischin** se vdala 8. února 1790 za **Johanna Matouška**, měšťana mistra provazníka. **Johanna Englischin** se 8. října 1787 vdala za **Johanna Kunda**, pekaře. Smlouvou ze dne 18. srpna 1789 kupují „dolní dům“ - sladovnu a pivovarnický dům č. 235 **Johann Kund**, pekařský mistr a jeho manželka **Johanna Kundin** za 5 050 zl., přičemž 4 050 složili kupující

v hotovosti a 1 500 zůstali dlužni, a tento dluh byl úročen 5 %. Úrok byl splatný v půlročních částkách, s půlroční výpovědní lhůtou. **Johann** a **Johanna** měli pět dětí, **Johann** se narodil 15. května 1788, **Augustin** 25. 8. 1795 a mezi tím **Joseph** (+) **Frantz** a **Anton**, bez uvedení data narození.

Augustinus Josephus Risenfelder

První **Johannův** bratr **Augustin Josephus**, se narodil 23. srpna 1733 (biřmován byl Antonín). **Augustin** zakoupil 6. dubna 1769 od Emanuela Zeba z Brachfeldu za 4 000 zl. právovárečný dům na náměstí mezi domem Johanna Schwarze a Františka Stuze. Byl sladovníkem. Manželka se jmenovala **Barbara**. Měli spolu nejméně čtyři děti. **Ignatius Leopoldus** se narodil dne 26. června 1760, **Franciscus Borgius** dne 10. října 1762, **Maria Barbara** dne 28. ledna 1764 a **Francisca** dne 24. dubna 1770.

Joseph Joachim Risenfelder

Druhý **Johannův** bratr **Joseph Joachim**, se narodil dne 2. března 1736. Následující den byl pokřtěn; kmotrem byl Leopold Tomáš Pauernberger s manželkou Annou Marií (biřmován byl František). Dne 21. října 1753 byl **Joseph** přijat do učení k jircháři panu Josephu Raabovi. Učební doba byla 4 roky. Městská rada vystavila **Josephovi** dne 7. prosince 1753 list osvědčující jeho původ. **Frantz** jej opsal do své kroniky. Za vystavení bylo zaplaceno 3 zl. 45 kr. Ke dni 22. října 1758 byl **Joseph** přijat mezi jircháře, za úřadování primátora Josepha Kunda. Ale hned následujícího roku 15. května 1759 odchází **Joseph** do ciziny. V roce 1761 podalo 7 jirchářských mistrů stížnost k c. k. reprezentaci⁵⁶ a komoře v Brně na **Josepha Rießenfeldera** resp. radního komisaře Josepha Schwarzmana, který schválil **Josephovo** mistrovské dílo a přiznal mu mistrovské oprávnění. Uvádějí, že **Joseph** je synem městského nákladníka piva a sladovníka, který před 2 lety a 5 měsíci se začal učit jirchářské řemeslo, pak pracoval 26 týdnů a pak se dal na putování, kde byl

⁵⁶ Správa Moravy byla od roku 1636 prováděna z nového úřadu nazvaného Královský tribunál, který při svém vzniku převzal politickou agendu zemského hejtmana a získal i značnou moc soudní. Působnost tohoto orgánu se postupně zvětšovala a to na úkor stavů. Dne 18. ledna 1748 byl vydán reskript, kterým byla zřízena tzv. Deputace, která byla postavena na roveň Tribunálu a omezovala jeho kompetence v oblasti komorní, kontribuční a vojensko-hospodářské. Deputace byla reskriptem z 24. května 1749 přeměněna na Královskou reprezentaci a komoru, které Tribunál předat i zbytek politické agendy. Její činnost byla ukončena a nahrazena od 1. července 1763 Královským zemským guberniem <http://www.phil.muni.cz/~dopitova/>

jeden rok a 8 týdnů, vrátil se a 29 týdnů pracoval. Tím ale nedodržel článek 11 cechovních pravidel, že má každý učeň dodržet svá léta na zkušenu a nemůže se vymlouvat, aby mu tato léta byla odpuštěna. A také proto, že osmého mistra v tak malém městě není potřeba, protože oni se sotva užíví.

Spor skončil 12. září 1762, kdy **Frantz** i **Joseph** navrhli dohodu o narovnání, že uhradí škodu 290 zl. 33 kr. a další peníze na nákup vlny, zaplacení starých dluhů, mistrovský oběd, do spolkové pokladny atd. Dne 25. dubna 1763 se **Joseph** oženil s **Elisabeth Longin**, pozůstalou dcerou řeznického mistra **Františka Longa**. Svatební smlouva určila, že nevěsta obdrží věno 500 zl. a ženich jí dá po roce 500 zl. Současně mu otec **Frantz** postoupil za 800 zl. dům s jirchářskou dílnou ležící na Brtnickém předměstí. Podruhé se **Joseph** ženil dne 22. září 1783 ve 47 letech a vzal si vdovu **Margarithu Bergmanin**. Za oběd po svatbě pro 16 osob bylo utraceno 15 zl. 24. kr. ½ d.

Sourozenci Elisabethy (9. generace)

Adalbertus Florianus Risenfelder

První syn celým jménem **Adalbert Florianus Risenfelder** se narodil dne 21. dubna 1759. Bylo to v období, kdy otec **Johann Anton** vedl poněkud dobrodružný život na cestách v době války, při provádění armádních celků krajem. Další informaci o něm máme k roku 1775, kdy 16letý **Adalbert** jel na studia do Pelhřimova a bydlel u Františka Antonína Dumonta. Naopak jeho syn Antonín Dumont byl na bytě u **Johanna Antona** a v Jihlavě studoval rétoriku. V letech 1779 až 1782 byl pak **Adalbert** na praxi v Brtnici u daňového výběrčího Johanna Kleina a jeho syn opět u **Johanna Antona** v Jihlavě, kde navštěvoval normální školu. **Adalbert** byl v Brtnici mezi 20 až 24 rokem svého života.

Když dne 28. února 1783 zemřel **Johannův** otec **Frantz** a **Johann Anton** získal zpět dům na náměstí č. 327 a začal v něm bydlet, převedl dne 29. srpna 1783 dolní dům a sladovnu č. 235 na **Adalberta**, který se tak stal měšťanem a sladovníkem. **Adalbertovi** je v tomto roce 24 let, tedy tolik, kolik bylo **Johannovi**, když tento dům v roce 1750 zakoupil. Částku, za kterou byl dolní dům postoupen, se

nedovídáme, naopak zajímavá informace je o tom, jaké byly výlohy s tímto administrativním převodem:

Dem Lebs. Magistrat	Slav. Magistrátu	3 zl. 30 kr.
Der Canzley helfter	Kancelářský pomocník	1 zl. 45 kr.
Burgerwacht	Městská stráž	3 zl. 55 kr.
Den Raths Dienern	Radní sluha	1 zl. 31 kr.
Den Rechtsfreund für 2 mahl Eintrats	Právnímu zástupci za dvojí zastupování	
auf den Haus Kauf	při koupi domu	1 zl. 8 kr.
Stempl Papier	Kolkovaný papír	2 zl.
Den Rechtsfreund für die Arbeit	Právnímu zástupci za práci	4 zl. 10 kr.
Fa.	Celkem	17 zl. 59 kr.

O dva roky později dne 30. května 1785 se **Adalbert Risenfelder** vydal na blíže neurčené cesty. A tak byl již ode dne 1. června 1785 dolní dům pronajat jakémusi krejčovskému mistrovi a to za roční nájem 50 zl. Výdaje za palivo a opravy a poplatek za byt - patrně magistrátu - činily 19 zl. 24 kr., čistý výnos činil 30 zl. 36 kr. O 4 roky později prodává **Adalbert** sladovnu a obytný dům č. 235 své sestřenici **Johanně Kundin**, roz. **Englischin** a jejímu manželovi **Johannu Kundovi** (viz výše).

O dalším osudu **Adalberta** nemáme zprávy. Z matričního zápisu o jeho úmrtí se dovídáme, že zemřel svobodný a uveden je jako písař. Před smrtí žil v domě svého otce, domě na náměstí č. 327. Zemřel dne 14. února 1805 ve věku pouhých 46 let a 8 let po smrti svého otce **Johanna Antona** a nezanechal žádné potomky. Příčinou smrti byl Schleimschlag čili hnisavý zánět průdušek (mucoid impaction). **Adalbert** zemřel v roce, kdy se konala bitva u Slavkova. V prosinci roku 1805 Napoleon zvítězil nad koaličním vojskem ruským a rakouským. **Adalbert Risenfelder** se nedožil srpna 1806, kdy zanikla Svatá říše římská národa německého, když se František II. vzdal císařské koruny a jako František I. se stal prvním císařem rakouským.

Apollonia Maria Catharina Risenfelderin

Dne 30. ledna 1761, se narodila jako třetí v pořadí dcera **Apolonia Maria Catharina**. Otcí bylo v té době 36 let a mamince 29 let. O jejím dětství a mládí se kronika jejího otce nezmiňuje. Je v ní však vepsána svatební smlouva mezi **Apollonií** a **Karlem Lachenbauerem**, soukeníkem a nákladníkem piva. Dozvídáme se, že **Apollonie** měla mít věno 300 zl. a **Karel** jej měl navýšit o 2 000 zl. V případě úmrtí **Apollonie** celá částka 2 300

zl. připadne **Karlovi**, v případě úmrtí **Karla** připadne **Apollonii** a vedle toho jí bude náležet i výtěžek nákladnického domu, ale zavazuje se, že bude mateřsky pečovat o výchovu jejich dětí až do jejich zletilosti. Svatba se konala v Jihlavě 30. června 1789. O rok později dne 10. června 1790 se manželům narodil syn **Antonín Karel** a o 3 roky později dne 24. července 1793 se pak narodila dcera **Anna**.

Johann Paul Risenfelder

Dne 26. června 1764 se narodil poslední syn a dostal jméno po svém předčasně zemřelém bratrovi **Johann Paul**. O jeho dětství ani mládí se otec nezmiňuje.

První informace se týká devatenáctiletého **Johanna Paula**. V listopadu 1783 odchází do Pernštejna jako písař a setrvává tam až do konce listopadu 1785, tedy do 21 let věku. Ke dni 13. ledna 1786 pak nacházíme poznámku, že **Johann Paul Risenfelder** zakoupil v Jihlavě Weltzovský dům, čímž se stal měšťanem a sladovníkem. Bylo mu v té době 22 let. O čtyři měsíce později dne 5. května 1786 odešel jako písař do Velkého Meziříčí k obročnímu Sandrovi a po dvou letech 1. listopadu 1788 přešel k lesnímu správci do Zahradiště⁵⁷ (Sahratist). O 4 roky později dne 11. září 1790 **Johann Paul** odchází do Velkého Meziříčí k panu Johannu Veselému, lesnímu správci u Liechtensteinů.

O deset let později, v roce 1800 nacházíme **Johana Paula** ve funkci nadlesního jihlavského panství (Stadt Oberjäger, dle matriky sňatků). V tomto roce provedl ocenění výnosů obecních lesů⁵⁸. Dne 8. ledna 1804 ve věku 40 let uzavřel sňatek s 26letou **Marií Annou Gregorovou**, narozenou 21. ledna 1778 v Polné č. 9.

Z tohoto manželství se narodily dvě dcery. Další osud jeho rodiny však nebyl moc veselý. První dcera **Maria Anna** se narodila dne 30. ledna 1804 v domě na náměstí č. 327. Příchod této dcery na svět dostává

⁵⁷ „Původní ves Zahradiště, poprvé připomínaná v r. 1351, zanikla za válek česko-uherských v druhé polovině 15. století. Stávala v místech dnešní polní trati zvané Staré Zahradiště. Dnešní ves Zahradiště byla obnovena v r. 1552 a stala se součástí velkomeziříčského panství. V 80. letech 18. století dala Eleonora z Lichtensteina postavit poblíž vsi uprostřed lesů jednopatrový lovecký zámek s dvorem a myslivnou. Zámek se nachází 12 km severozápadně od Velkého Meziříčí“. Podle <http://www.hrady.cz/index.php?OID=7800>

⁵⁸ viz <http://www.zjihlavy.cz/sl-historie-mestske-lesy>

trochu skandální příchuť, porovnáme-li její datum narození s datem sňatků rodičů. **Maria Anna** se narodila pouhých 22 dní po sňatku. Co se tehdy odehrálo se již asi nedozvíme.

Narození druhé dcery **Johanny** bylo ještě smutnější. Narodila se dne 14. dubna 1806, též v domě č. 327, ale již jako pohrobek. Otec **Johann Paul** zemřel již 22. února 1806. Bylo mu pouhých 42 let a tak jeho slibně se rozvíjející kariéra skončila neočekávaně rychle. Jako příčina smrti je uveden v matrice Faulfieber čili tyfus.

Nahlédněme stručně i do života další generace. Nevíme jak se vyvíjel život obou osiřelých dívek v dětství, ani jaký byl osud její matky. Obě sestry se rychle provdaly. **Marie Anna** se dne 9. ledna 1825 ve 21 letech provdala za 23letého **Ignaze Alle**, narozeného dne 28. května 1802 v Jihlavě č. 545. Manželé měli další potomky, ale to je již nad rámec této historie. **Johanna** se provdala dne 28. prosince 1830 v Jihlavě č. 366 za sládka **Antona Grubice** do Plzně. Porodila dceru **Theresii Katharinu** v Plzni č. 108 dne 15. října 1830, ale ve stejném roce o 2 měsíce později dne 28. prosince 1830 zemřela na horkou nemoc. Dcera pak zemřela v pěti letech dne 27. dubna 1835.

Závěr

Sledovali jsme třistaleté dějiny devíti generací rodu **Risenfelderů**. Historie, která začala kolem roku 1540 v Mostu a skončila smrtí **Alžběty** provdané **Grossové** roku 1841 v Polné. Hlavní pozornost jsme věnovali jen jedné rodové linii, ale v návaznosti na ní jsme naznačili vždy i osudy sourozenců popisované osoby. Ukázalo se, že tato linie vymřela „po meči“, protože jeden ze synů **Johanna Antona** zemřel svobodný a druhý neměl mužské potomky. Oba zemřeli předčasně rychle za sebou, starší **Adalbert** ve věku 46 let a mladší **Johann Paul** ve věku 42 let. Historie rodu „po přeslici“ však pokračuje dál. **Maria Elisabetha** se dožila vysokého věku 86 let a její děti měly mnoho další potomků. A též druhá sestra **Apollonia Maria** založila rodinu a měla děti.

Privilegia **Lucase Risenfeldera**, Marzyho informace o dějinách rodu a kroniky otce **Frantze** a jeho syna **Johanna**

Antona Risenfelderových obsahují veliké množství zajímavých informací nejen o životě jich samých a jejich rodin, ale i o hospodářských a politických dějinách Jihlavy a jejího okolí v 18. století. Ambicí tohoto článku je přiblížit zapomenutou historii v regionu Jihlavy významné rodiny **Riesenfelderů** a na jejím pozadí se odehrávajícímu všeobecnému politickému dění. Dnes v Česku nacházíme pouze tři příslušníky stejného jména, kteří však patrně nemají s jihlavskými **Riesenfeldery** nic společného. V Evropě i USA však nositelů tohoto jména je stále hodně a jejich rodinné vzpomínky mohou snad přinést další informace o vývoji rodu a naopak rozšířit jejich povědomí o svém původu. Snad se i podaří v další etapě vydat privilegia a obě kroniky tiskem a budou jistě významným pramenem a podkladem pro práci badatelů o regionální historii v dalších letech.

Kroniky dokládají také, že v době 18. století existovaly úzké vazby nejen mezi jihlavskými měšťany a ostatními obyvateli německého tzv. jihlavského jazykového ostrova, ale i městy s převládající českou populací jako byla Polná. Přejít mezi českým a německým územím byl, jak se zdá velmi snadný a častý. Děti původně německy hovořící matky se stávají Čechy příchodem do oblasti, kde se hovoří česky a nositelé ryze českých jmen se stávají Němci, příchodem do oblasti, kde se hovoří německy. Zdá se tedy dost pošetilé rozlišování národnosti tak, jak je přineslo 19. století v období národního obrození a upevnilo století dvacáté, kdy vyvrcholilo nepřátelství mezi oběma „národy“, ale vlastně jen dvěma mateřskými jazyky hovořícími skupinami pokrevně velmi příbuzných osob. Stávající výsledky výzkumů DNA prokazují zcela přesvědčivě, jak blízcí z hlediska příbuznosti v linii otcovské i mateřské si současní Evropané jsou.

*Jiří Klusáček, V Praze-Ruzyni dne 1. června 2012
Uveřejněno v publikaci Genealogické a heraldické listy
č. 4/2012 a 1/2013
Korigováno na základě paní Anežky Tůmové a umístěno na
stránku www.riesenfelder.eu 3. července 2013.
jiri@klusacek.cz*